

EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Ukrainan tilanteen vuoksi asettamat pakotteet ja niiden vaikutukset

Hanna Mäkinen
FM, projektitutkija
Turun yliopisto
15.8.2022

SISÄLLYS

I Johdanto	2
2 EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Ukrainan tilanteen vuoksi käyttöönottamat pakotteet	4
2.1 Venäjään kohdistetut pakotteet sektoreittain	4
2.1.1 Energiasektori	4
2.1.2 Liikennesektori	5
2.1.3 Puolustus- ja turvallisuussektori.....	7
2.1.4 Rahoitussektori.....	8
2.1.5 Viestintäsektori.....	10
2.1.6 Muut kauppa- ja investointirajoitukset	11
2.2 Venäjään kohdistetut henkilö- ja yhteisöpakotteet.....	12
2.3 Venäjään kohdistetut aluepakotteet	14
2.4 Valko-Venäjään kohdistetut pakotteet.....	15
3 Ukrainan sodan ja pakotteiden taloudelliset vaikutukset Suomeen	17
3.1 Vaikutukset Suomen ulkomaankauppaan.....	17
3.2 Vaikutukset suomalaisyrityksiin	19
4 Lopuksi: pakotteiden yhteensopivuus ja vaikuttavuus.....	23
Lähteet	27

I Johdanto

Venäjän tunnustettua Donetskin ja Luhanskin alueiden itsenäisyyden ja hyökättyä sotilaallisesti Ukraina helmikuussa 2022 Euroopan unioni (EU), Iso-Britannia ja Yhdysvallat (USA) ovat asettaneet Venäjälle ennennäkemättömän laajoja pakotteita aiempien, vuoden 2014 Krimin miehitystä ja Donbasin sotaa seuranneiden pakotteiden jatkoksi. Myös Valko-Venäjään on kohdistettu pakotteita sen osallistuttua hyökkäykseen. EU, Iso-Britannia ja USA ovat muodostaneet yhteisen, Venäjän hyökkäyssodan tuomitsevan rintaman ja pyrkineet etenemään pakotteiden asettamisessa koordinoitusti. Vaikka niiden asettamat pakotteet vaikuttavatkin pääosin yhteneväsiltä, eroavaisuuksia on ilmennyt esimerkiksi suhtautumisessa venäläisen energian tuontiin.

Pakotteilla on ollut vaikutuksensa paitsi niiden kohteisiin, myös pakotteiden asettajamaihin, mukaan lukien Suomeen. Tullin mukaan Suomessa oli vuonna 2021 yli 2000 Venäjälle tavaravientiä harjoittanutta yritystä ja Venäjän tavaraviennin osuus oli 5,4 prosenttia Suomen tavaroiden kokonaisviennistä¹. Pakotteet vaikuttavat joko suoraan tai välillisesti kaikkiin Venäjän-kauppaa käyviin yrityksiin – muun muassa tuonti- ja vientirajoitusten, rahaliikenteeseen kohdistuvien pakotteiden ja logistiikkasektorin rajoitusten kautta. Venäjän-kaupan merkittävän vähenemisen lisäksi Venäjän hyökkäys Ukraina on käynnistänyt laajamittaisen ulkomaisten yritysten vetäytymisaallon Venäjän markkinoilta. Myös suomalaisyritykset ovat aktiivisesti jäädyttäneet tai lakkauttaneet toimintonsa Venäjällä.

Tässä **Suomen Ulkomaankaupan Edistämisrahaston (SUE)** tilaamassa selvityksessä pureudutaan EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Ukrainan sodan johdosta Venäjälle ja Valko-Venäjälle asettamiin pakotteisiin ja niiden vaikutuksiin. Selvityksessä käydään vertailevasti läpi EU:n, Iso-Britannian ja USA:n keskeisimmät pakotteet sekä tarkastellaan pakotteiden yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta suhteessa pakotteiden kohteeseen. Lisäksi arvioidaan Ukrainan sodan ja pakotteiden vaikutusta Suomen ulkomaankauppaan ja suomalaisyrityksiin.

Selvitys on toteutettu julkisten lähteiden ja asiantuntijahaastattelujen² pohjalta. Tiedot voimassaolevista pakotteista on koottu EU:n sekä Iso-Britannian ja USA:n hallinnon internetsivuilta. Lisäksi lähdeaineistona on käytetty muuta kirjallista materiaalia, kuten tilastoja, tutkimuksia ja medialähteitä. Koska selvityksen tavoitteena on ensisijaisesti vertailla EU:n, Iso-Britannian ja USA:n asettamia pakotteita, esitellään niiden sisältö tiivistetysti pääkohdittain. Kattava tieto kaikista pakotteista, mukaan lukien yksityiskohtaiset listaukset vienti- ja tuontirajoitusten alaisista tavaroista, on saatavilla EU:n, Iso-Britannian ja USA:n hallinnon internetsivuilla³ ja niistä löytyvissä virallisissa dokumenteissa.

---

¹ Tulli 2022a.

² Selvitystä varten on pakotteiden vaikutuksista suomalaisyrityksiin haastateltu Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtajaa Jaana Rekolaista, East Office of Finnish Industriesin Senior Analyst Sinikka Parviaista sekä EK:n asiantuntijaa Heli Siikaluomaa.

³ Ks. esim. EU: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_fi; Iso-Britannia: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sanctions-on-russia>; USA: <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/ukraine-russia-related-sanctions>.

Selvityksessä käsitellään EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Venäjään ja Valko-Venäjään Ukrainan tilanteen vuoksi kohdistamia, voimassaolevia⁴ pakotteita. EU on kohdistanut toimialakohtaisia pakotteita Venäjään⁵ ja Valko-Venäjään⁶ sekä molempiin henkilö- ja yhteisöpakotteita⁷. Iso-Britannia on niin ikään kohdistanut pakotteita tietyille toimialoille Venäjällä⁸ ja Valko-Venäjällä⁹ sekä henkilöihin ja yhteisöihin molemmissa maissa¹⁰. USA on kohdistanut pakotteita venäläisiin ja valkovenäläisiin henkilöihin ja yhteisöihin¹¹. Lisäksi USA on asettanut Venäjälle ja Valko-Venäjälle lukuisia vienti- ja tuontirajoituksia¹². Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat lisäksi kohdistaneet aluekohtaisia pakotteita Krimin niemimaalle sekä Donetskin ja Luhanskin alueille¹³.

Selvitys etenee seuraavasti: Luvussa 2 esitellään ja vertaillaan keskeisimpiä EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Venäjään kohdistettuja pakotteita sektoreittain, minkä jälkeen käydään erikseen läpi henkilöihin ja yhteisöihin kohdistetut sekä Krimin, Sevastopolin, Donetskin ja Luhanskin alueisiin kohdistetut pakotteet. Luvun lopuksi Suomen ulkomaankaupan ja suomalaisyritysten kannalta merkitykseltään vähäisempään Valko-Venäjään kohdistetut pakotteet esitellään lyhyesti. Luvussa 3 arvioidaan Ukrainan sodan ja pakotteiden vaikutusta Suomen ulkomaankauppaan ja suomalaisyrityksiin. Lopuksi luvussa 4 tiivistetään selvityksen tärkeimmät havainnot pakotteiden yhteensopivuudesta sekä käsitellään niiden vaikuttavuutta suhteessa Venäjään.

Selvityksessä esitetyt näkemykset ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä vastaa SUE:n tai sen hallituksen jäsenien näkemyksiä.

---

⁴ Tilanne 8.8.2022.

⁵ Euroopan unionin neuvosto 2014c.

⁶ Euroopan unionin neuvosto 2006.

⁷ Euroopan unionin neuvosto 2014a.

⁸ GOV.UK 2022f.

⁹ GOV.UK 2022e.

¹⁰ GOV.UK 2022b; 2022c.

¹¹ U.S. Department of the Treasury 2022a; 2022d.

¹² U.S. Department of Commerce 2022c; U.S. Department of State 2022a.

¹³ Euroopan unionin neuvosto 2014b; 2022; Executive Office of the President 2014; 2022a; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

2 EU:n, Iso-Britannian ja USA:n Ukrainan tilanteen vuoksi käyttöönnottamat pakotteet

2.1 Venäjään kohdistetut pakotteet sektoreittain

2.1.1 Energiasektori

Energiasektorin pakotteiden asettaminen on ollut hyvin vaikeaa EU:lle, joka on erittäin riippuvainen venäläisestä energiasta. Pitkällisten neuvottelujen jälkeen EU-maat kielsivät venäläisen raakaöljyn ja öljytuotteiden tuonnin kuudennessa pakotepaketissa kesäkuussa 2022. Aiemmillä pakotekierroksilla EU oli jo kieltänyt hiilen ja muiden kiinteiden fossiilisten polttoaineiden tuonnin sekä uudet investoinnit Venäjän energia-alalle.¹⁴ Öljyn tuonnista luovutaan asteittain: raakaöljyn tuontikielto tulee voimaan joulukuussa 2022 ja muiden jalostettujen öljytuotteiden tuontikielto helmikuussa 2023. EU kuitenkin sallii toistaiseksi raakaöljyn toimittaminen putkia pitkin niihin jäsenmaihiin, jotka ovat sijaintinsa vuoksi erityisen siitä erityisen riippuvaisia. Lisäksi EU myönsi väliaikaisia poikkeuksia, jotka koskevat meriteitse tapahtuvaa raakaöljyn tuontia Bulgariaan ja tyhjiökaasuöljyn tuontia Kroatiaan.¹⁵ Joulukuusta 2022 lähtien EU:n toimijoita kielletään lisäksi vakuuttamasta ja rahoittamasta öljyn kuljettamista Venäjältä kolmansiin maihin meriteitse¹⁶. Maakaasupakotteiden osalta EU ei kuitenkaan ole saavuttanut yksimielisyyttä joidenkin jäsenmaiden, kuten Saksan, voimakkaan venäläiseen kaasuun kohdistuvan riippuvuuden vuoksi.¹⁷

Iso-Britannia on kieltänyt hiilen ja hiilituotteiden tuonnin Venäjältä. Lisäksi se on kieltänyt öljyn ja öljytuotteiden tuonnin vuoden 2023 alusta lähtien.¹⁸ Iso-Britannia on myös ilmoittanut luopuvansa nesteytetyn maakaasun (LNG) tuonnista mahdollisimman pian ensi vuodenvaihteen jälkeen¹⁹. USA puolestaan asetti pakotteita venäläisen energian tuonnille jo maaliskuussa 2022, kieltäen hiilen ja hiilituotteiden, LNG:n sekä raakaöljyn ja öljytuotteiden tuonnin Venäjältä. Lisäksi USA kielsi samassa yhteydessä uudet investoinnit Venäjän energiasektorille.²⁰ Sitten investointikieltoa on laajennettu koskemaan kaikkia uusia investointeja Venäjälle²¹. Myös Iso-Britannia on kieltänyt kaikki Venäjälle suuntautuvat investoinnit²². EU, Iso-Britannia ja USA ovat lisäksi rajoittaneet energia-alan tuotteiden, teknologioiden ja palveluiden vientiä. EU on esimerkiksi kohdistanut vientikieltoja öljynjalostuksessa ja maakaasun nesteytymisessä käytettäviin tuotteisiin, teknologioihin ja

¹⁴ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022a.

¹⁵ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

¹⁶ Euroopan komissio 2022.

¹⁷ Venäjän maakaasuyhtiö Gazprom on tosin jo keskeyttänyt maakaasun toimitukset useisiin EU-maihin, jotka ovat kieltäytyneet maksamasta kaasusta ruplissa, kuten Alankomaihin, Bulgariaan, Puolaan, Suomeen ja Tanskaan, sekä leikannut Saksaan ja Italiaan suuntautuvia kaasutoimituksia (RFE/RL 2022a).

¹⁸ The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

¹⁹ GOV.UK 2022h.

²⁰ Executive Office of the President 2022b.

²¹ Executive Office of the President 2022d.

²² GOV.UK 2022h.

palveluihin²³. Keskeisimmät Venäjälle asetetut energiasektorin pakotteet on koottu seuraavaan taulukkoon:

Taulukko I Keskeisimmät Venäjälle asetetut energiasektorin pakotteet

	EU	ISO-BRITANNIA	USA
Koko sektori	- investointikielto - tiettyjen energia-alan tuotteiden, teknologioiden ja palveluiden vientirajoitukset	- investointikielto - tiettyjen energia-alan tuotteiden ja palveluiden vientirajoitukset	- investointikielto - tiettyjen syvänmeren öljyn ja kaasun etsinnässä ja tuotannossa käytettävien tuotteiden vientirajoitukset
Kivihiili	- hiilen ja muiden kiinteiden fossiilisten polttoaineiden tuontikielto	- hiilen ja hiilituotteiden tuontikielto	- hiilen ja hiilituotteiden tuontikielto
Maakaasu	- tiettyjen maakaasun nesteytymisessä käytettävien tuotteiden, teknologioiden ja palveluiden vientirajoitukset		- LNG:n tuontikielto
Öljy	- raakaöljyn ja öljytuotteiden tuontikielto - tiettyjen öljynjalostuksessa käytettävien tuotteiden, -teknologioiden ja palveluiden vientirajoitukset - kielto vakuuttaa tai rahoittaa venäläisen öljyn kuljettamista kolmansiin maihin	- öljyn ja öljytuotteiden tuontikielto - öljynjalostustuotteiden, -teknologian ja palveluiden vientirajoitukset	- raakaöljyn ja öljytuotteiden tuontikielto - tiettyjen öljynjalostuksessa käytettävien tuotteiden vientirajoitukset

Lähteet: Euroopan unionin neuvosto 2014c; Executive Office of the President 2022b; GOV.UK 2022a; 2022f; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; U.S. Department of Commerce 2022b.

2.1.2 Liikennesektori

EU, Iso-Britannia ja USA ovat asettaneet merkittäviä liikennöintirajoituksia venäläisille toimijoille. Ne ovat sulkeneet ilmatilansa Venäjälle rekisteröidyiltä ja venäläisten omistuksessa tai määräysvallassa olevilta ilma-aluksilta, mukaan lukien yksityiskoneet, sekä kieltäneet venäläisiltä aluksilta pääsyn satamiinsa²⁴. Meriliikenteen pakotteissa on huomioitu myös yritykset kiertää niitä vaihtamalla alus

²³ Euroopan unionin neuvosto 2014c.

²⁴ EU:n kohdalla poikkeuksena mm. lääkkeet, maataloustuotteet ja elintarvikkeet, energia, ydinpolttoaine, humanitaarinen apu.

jonkin toisen maan lipun alle tai rekisteriin. Lisäksi EU on asettanut venäläiset maanteiden tavaraliikenteen harjoittajat toiminta- ja kauttakulkukieltoon²⁵ alueellaan.²⁶

EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet tiettyjen merenkulussa käytettävien tuotteiden ja teknologioiden, kuten navigointi- ja radioviestintälaitteiden, sekä niihin liittyvien palveluiden viennin Venäjälle. Lisäksi ne ovat kieltäneet lentokoneiden, avaruusalusten ja niiden osien sekä niihin liittyvien teknologioiden ja palveluiden (ml. huolto-, vakuutus- ja jälleenvakuutuspalvelut) ja lentopetrolin ja polttoaineen lisäaineiden sekä niihin liittyvien palveluiden viennin.²⁷ Myös USA on asettanut rajoituksia muun muassa meriliikenne- ja navigaatioteknologioiden ja ilmailuelektroniikan viennille. Rajoitukset koskevat myös muissa maissa tuotettuja, amerikkalaisia ohjelmistoja, teknologiaa tai laitteita käyttäviä tuotteita.²⁸ Keskeisimmät Venäjälle asetetut liikennesektorin pakotteet on koottu seuraavaan taulukkoon:

Taulukko 2 Keskeisimmät Venäjälle asetetut liikennesektorin pakotteet

	EU	ISO-BRITANNIA	USA
Ilmailu	<ul style="list-style-type: none"> - ilmatilan sulkua venäläisiltä ilma-aluksilta - ilma-alusten, avaruusalusten ja niiden osien sekä niihin liittyvien teknologioiden ja palveluiden vientikielto - lentopetrolin ja polttoaineiden lisäaineiden sekä niihin liittyvien palveluiden vientikielto 	<ul style="list-style-type: none"> - ilmatilan sulkua venäläisiltä ilma-aluksilta - ilma-alusten, avaruusalusten ja niiden osien sekä niihin liittyvien teknologioiden ja palveluiden vientikielto - lentopetrolin ja polttoaineen lisäaineiden sekä niihin liittyvien palveluiden vientikielto 	<ul style="list-style-type: none"> - ilmatilan sulkua venäläisiltä ilma-aluksilta - rajoituksia ilmailu- ja avaruusalalan tuotteiden vientiin, mm. lentokoneet, niiden osat ja lentokone-elektroniikka
Maantieliikenne	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten maanteiden tavaraliikenteen harjoittajien toiminta- ja kauttakulkukielto 		
Meriliikenne	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten alusten pääsy satamiin on kielletty - navigointi- ja radioviestintälaitteiden, sekä niihin liittyvien palveluiden vientikielto 	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten alusten pääsy satamiin on kielletty - navigointi- ja radioviestintälaitteiden, sekä niihin liittyvien palveluiden vientikielto 	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten alusten pääsy satamiin on kielletty - rajoituksia merialan tuotteiden vientiin, mm. meriliikenne- ja navigaatiotuotteet ja -teknologiat

Lähteet: Euroopan komissio 2022; Euroopan unionin neuvosto 2014c; GOV.UK 2022f; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; The White House 2022a; 2022b; 2022d.

²⁵ Poikkeuksena tietyt välttämättömät kuljetukset, kuten postipalvelut, lääkkeet, maataloustuotteet ja elintarvikkeet, energia, humanitaarinen apu, tavaroiden kauttakulku Kaliningradin alueen ja Venäjän välillä.

²⁶ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c; GOV.UK 2022f; The White House 2022b; 2022d.

²⁷ Euroopan unionin neuvosto 2014c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

²⁸ The White House 2022a.

2.1.3 Puolustus- ja turvallisuussektori

Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat pyrkineet heikentämään Venäjän sotilaallisia kyvykkyyksiä kieltämällä laajasti puolustus- ja turvallisuussektorin tuotteiden ja teknologioiden viennin Venäjälle. EU on tiukentanut kaksikäyttötuotteiden- ja teknologioiden²⁹ vientivalvontaa sekä pyrkinyt rajoittamaan Venäjän kykyä hankkia tuotteita ja teknologioita³⁰, jotka voisivat edistää sen puolustus- ja turvallisuusalan sekä ylipäätään maan sotilaallista ja teknologista kehittämistä. Myös aseiden ja asetarvikkeiden (ml. sotilasajoneuvot) kauppa Venäjän kanssa on kielletty.³¹ Iso-Britannia on niin ikään asettanut vientikieltoja asetarvikkeille, sotateknologialle ja niihin liittyville palveluille sekä kaksikäyttö-, puolustus- ja turvallisuusalan³² ja kvantti- ja kehittyneiden materiaalien tuotteille, -teknologialle ja niihin liittyville palveluille. Lisäksi se on kieltänyt sotilaallisen toiminnan mahdollistamisen ja edistämisen sekä aseiden ja asetarvikkeiden tuonnin Venäjältä.³³

USA:n vienti sotilaallisille loppukäyttäjille (mm. Venäjän puolustusministeriö ja asevoimat) ja sotilaalliseen käyttöön Venäjällä on voimakkaasti rajoitettua. Vientirajoitukset koskevat myös amerikkalaislähtöistä ohjelmistoa, teknologiaa ja laitteistoa sisältäviä muualla tuotettuja tuotteita ja teknologioita. Myös herkkien teknologioiden, kuten puolijohteiden, televiestinnän, salausteknologian, sensorien ja laserien, vienti puolustussektorille on rajoitettua.³⁴ Tiettyihin tuotteisiin ja teknologioihin kohdistuvien pakotteiden lisäksi EU, Iso-Britannia ja USA ovat sanktioineet laajasti Venäjän puolustusteollisuuden yrityksiä, tutkimuslaitoksia sekä muita toimijoita, kuten koko Rostec-korporaation³⁵. Keskeisimmät Venäjälle asetetut puolustus- ja turvallisuussektorin vientirajoitukset on koottu seuraavaan taulukkoon:

Taulukko 3 Keskeisimmät Venäjälle asetetut puolustus- ja turvallisuussektorin vientirajoitukset

EU	ISO-BRITANNIA	USA
<ul style="list-style-type: none"> - aseet ja niihin liittyvät tarvikkeet - kaksikäyttötuotteet ja -teknologiat sekä niihin liittyvät palvelut - tuotteet ja teknologiat, jotka voisivat edistää Venäjän sotilaallista ja teknologista kehittämistä tai puolustus- ja turvallisuusalan kehittämistä, sekä niihin liittyvät palvelut	<ul style="list-style-type: none"> - asetarvikkeet, sotateknologia ja niihin liittyvät palvelut - kaksikäyttötuotteet ja -teknologiat sekä niihin liittyvät palvelut - puolustus- ja turvallisuusalan tuotteet ja teknologia sekä niihin liittyvät palvelut - kvantti- ja kehittyneiden materiaalien tuotteet ja teknologiat sekä niihin liittyvät palvelut	<ul style="list-style-type: none"> - vienti voimakkaasti rajoitettua sotilaallisille loppukäyttäjille ja sotilaalliseen loppukäyttöön - herkkien teknologioiden vienti puolustussektorille

Lähteet: GOV.UK 2022f; Euroopan komissio 2022; Euroopan unionin neuvosto 2014c; Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; The White House 2022a

²⁹ Esim. droonit ja salausrakennukset.

³⁰ Mm. kvanttietokoneet, kehittyneet puolijohteet, huipputason elektroniikka, tietyt kemikaalit, joita voitaisiin käyttää kemiallisten aseiden valmistuksessa.

³¹ Euroopan komissio 2022; Euroopan unionin neuvosto 2014c.

³² Valvontaan ja salakuunteluun, sisäiseen tukahduttamiseen sekä kemiallisiin ja biologisiin aseisiin liittyvät.

³³ GOV.UK 2022f; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

³⁴ The White House 2022a.

³⁵ U.S. Department of the Treasury 2022f.

2.1.4 Rahoitussektori

Käytännössä kaikkiin suurimpiin venäläisiin pankkeihin kohdistuu tällä hetkellä EU:ssa, Iso-Britanniassa ja USA:ssa eriasteisia pakotteita ulottuen lainoitus- ja arvopaperien käsittelyn kielloista aina täysiin liiketoimintakieltoihin ja varojen jäädyttämiseen. Näin ollen pakotteet kattavat merkittävän osan Venäjän pankkisektorista³⁶. Kymmenen venäläistä pankkia³⁷ on suljettu kansainvälisen tiedonvaihtojärjestelmän SWIFT:n ulkopuolelle, jolloin ne eivät voi suorittaa tai vastaanottaa kansainvälisiä maksuja SWIFT:n avulla. Sulku estää kyseisiä pankkeja saamasta ulkomaanvaluuttaa ja siirtämästä varoja ulkomaille.³⁸ Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat jäädyttäneet useiden venäläispankkien, muun muassa maan suurimman pankin Sberbankin, varat ja kieltäneet liiketoimet niiden kanssa³⁹. EU:sta poiketen Iso-Britannia ja USA ovat jäädyttäneet myös Venäjän suurimman yksityisen pankin, Alfa Bankin, varat.⁴⁰ Ainoastaan Gazprombank, joka on keskeinen Venäjän öljy- ja kaasutoimitusten maksujen käsittelijä, on välttänyt suurimman osan pakotteista – vain Iso-Britannia on jäädyttänyt sen varat ja kieltänyt kaiken liiketoiminnan sen kanssa, kun taas USA rajoittanut amerikkalaisten luotonantajien mahdollisuuksia rahoittaa pankkia⁴¹. Kyseinen USA:n asettama rajoitus kohdistuu Gazprombankin lisäksi muutamiin muihin venäläispankkeihin ja -yrityksiin⁴². Myös EU ja Iso-Britannia ovat rajoittaneet lainojen myöntämistä Venäjän valtiolle, hallitukselle, keskuspankille, tietyille pankeille ja valtionyrityksille sekä niiden liikkeelle laskemien arvopapereiden ostoa, myyntiä ja käsittelyä⁴³.

Myös Venäjän keskuspankkiin on kohdistettu mittavia pakotteita, joiden myötä sen pääsy EU-alueen, Iso-Britannian ja USA:n keskuspankeissa ja yksityisissä laitoksissa säilyttämiinsä varoihin on estetty. Kun otetaan huomioon kaikkien maiden (myös esim. Kanada) Venäjän keskuspankille asettamat pakotteet, on arviolta yli puolet Venäjän valuuttavarannoista⁴⁴ jäädytetty. Näin ollen ne eivät ole käytettävissä esimerkiksi ruplan kurssin vakauttamiseen tai yleensäkkään puskurina muiden pakotteiden vaikutuksen lieventämiseen.⁴⁵ Keskeisimmät Venäjälle asetetut rahoitussektorin pakotteet on koottu seuraavaan taulukkoon:

---

³⁶ Eriasteisten pakotteiden kohteena olevien pankkien osuuksia Venäjän pankkijärjestelmästä: Sberbank 37 %; VTB Bank 19 %; Gazprombank 8 %; Alfa Bank 6 %; Rosselhozbank 4 %; Credit Bank of Moscow 3 %; Bank Otkritie 3 %; Sovcombank 2 %; Bank Rossija 1 %; Novikombank alle 1 % (BOFIT 2022b).

³⁷ Bank Otkritie, Bank Rossija, Credit Bank of Moscow, Novikombank, Promsvyazbank, Rosselhozbank, Sberbank, Sovcombank, VEB ja VTB Bank.

³⁸ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

³⁹ Mm. Bank Otkritie, Bank Rossija, Promsvyazbank, Sberbank, Sovcombank, VEB ja VTB Bank.

⁴⁰ Euroopan unionin neuvosto 2014a; GOV.UK 2022c; OFAC 2022.

⁴¹ Kowsmann & Osipovich 2022; RFL/RE 2022b.

⁴² Rajoituksen kohteena ovat lisäksi Sberbank, AlfaBank, Credit Bank of Moscow, Russian Agricultural Bank, Gazprom, Gazprom Neft, Transneft, Rostelecom, RusHydro, Alrosa, Sovcomflot, ja Russian Railways (U.S. Department of the Treasury 2022e).

⁴³ Euroopan unionin neuvosto 2014c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁴⁴ Helmikuussa 2022 varannot olivat 579 miljardia euroa.

⁴⁵ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

Taulukko 4 Keskeisimmät Venäjälle asetetut rahoitussektorin pakotteet

EU	ISO-BRITANNIA	USA
<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten pankkien sulkeminen SWIFT:n ulkopuolelle - Venäjän keskuspankin valuuttavarantojen ja varojen hoitoon liittyvien liiketoimien kieltä - kieltoja myöntää lainaa Venäjän valtiolle, hallitukselle, keskuspankille, tietyille pankeille ja valtionyrityksille sekä ostaa, myydä ja käsitellä niiden liikkeelle laskemia arvopapereita - kaikki liiketoimet tiettyjen valtio-omisteisten yritysten kanssa on kielletty - talletusrajoitus⁴⁶ EU-alueelle - arvopapereiden (ml. krypto-varat) myyntikielto ja niihin liittyvien palveluiden tarjoamisen kieltä - setelien⁴⁷ vientikielto - luottoluokituspäalvelujen tarjoamisen kieltä - Venäjän sulkeminen EU-maiden julkisten hankintojen ulkopuolelle - kieltä myöntää tukea tai rahoitusapua venäläisille julkisille elimille - kieltä myöntää julkista rahoitusta Venäjän kauppa tai Venäjälle tehtäviä investointeja varten - kieltä osallistua Venäjän suorien sijoitusten rahaston hankkeisiin 	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten pankkien sulkeminen SWIFT:n ulkopuolelle - Venäjän keskuspankin, valtiovarainministeriön ja Kansallisen hyvinvoinnin rahaston valuuttavarantojen ja varojen hoitoon liittyvien rahoituspalveluiden kieltä - kieltoja myöntää lainaa mm. Venäjän valtiolle, hallitukselle, keskuspankille, tietyille pankeille ja valtionyrityksille sekä ostaa, myydä ja käsitellä niiden liikkeelle laskemia arvopapereita - setelien⁴⁸ vientikieltä - talletusrajoitus⁴⁹ Iso-Britannian pankkeihin - Venäjän suorien sijoitusten rahaston varojen jäädyttäminen ja liiketoimintakieltä 	<ul style="list-style-type: none"> - venäläisten pankkien sulkeminen SWIFT:n ulkopuolelle - Venäjän keskuspankin, valtiovarainministeriön ja Kansallisen hyvinvoinnin rahaston valuuttavarantojen ja varojen hoitoon liittyvien liiketoimien kieltä - rajoituksia tiettyjen venäläispankkien ja yritysten rahoittamiseen, mm. lainan myöntämiseen - dollarimääräisten setelien vientikieltä - Venäjän suorien sijoitusten rahaston varojen jäädyttäminen ja liiketoimintakieltä

Lähteet: Euroopan unionin neuvosto 2014c; Executive Office of the President 2022c; GOV.UK 2022c; 2022d; OFAC 2022; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; U.S. Department of the Treasury 2022e.

Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat kieltäneet setelien toimittamisen Venäjälle, jotta pakotteita ei voitaisi kiertää käteisen rahan avulla. Lisäksi EU ja Iso-Britannia ovat rajoittaneet Venäjältä niihin suuntautuvia rahavirtoja kieltämällä venäläisten suuret talletukset pankkeihinsa. EU on myös kieltänyt

⁴⁶ Yli 100 000 euron talletukset ja yli 10 000 euron kryptovarot.

⁴⁷ Kaikki EU:n viralliset valuutat.

⁴⁸ Punta ja kaikki EU:n viralliset valuutat.

⁴⁹ Yli 50 000 punnan talletukset.

siirtokelpoisten arvopaperien (ml. kryptovarot) myynnin ja niihin liittyvien palveluiden tarjoamisen sekä luottoluokituspalveluiden tarjoamisen venäläisille.⁵⁰ Lisäksi EU asettanut muun muassa julkista rahoitusta ja julkisia hankintoja koskevia kielloja. Myös kaikki liiketoimet tiettyjen valtio-omisteisten yritysten⁵¹ kanssa on kielletty EU-alueen toimijoilta.⁵²

2.1.5 Viestintäsektori

Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat asettaneet pakotteita Venäjän valtion omistamille tiedotusvälineille, joiden ne katsovat syyllistyneen propagandan ja disinformaation levittämiseen. Keskeisimmät Venäjälle asetetut viestintäsektorin pakotteet on koottu seuraavaan taulukkoon:

Taulukko 5 Keskeisimmät Venäjälle asetetut viestintäsektorin pakotteet

EU	ISO-BRITANNIA	USA
<ul style="list-style-type: none"> - kaiken lähetystoiminnan keskeyttäminen viideltä Venäjän valtion omistamalta tiedotusvälineeltä - tuotteiden ja palvelujen mainonta em. tiedotusvälineissä on kielletty 	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaalisen median palvelujen, internetpalveluntarjoajien ja sovelluskauppojen on estettävä pääsy pakotteiden kohteena olevien mediayhtiöiden tuottamaan ja jakamaan sisältöön - RT:n lähetyksissään peruminen 	<ul style="list-style-type: none"> - henkilö- ja yhteisöpakotteet disinformaatiota levittäville tahoille

Lähteet: Euroopan unionin neuvosto 2014c; Ofcom 2022; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; U.S. Department of State 2022b; 2022c.

Informaatiovaikuttamista hillitäkseen EU on keskeyttänyt kaiken lähetystoiminnan viideltä Venäjän valtion omistamalta tiedotusvälineeltä: Rossiya RTR/RTR Planeta, Rossiya 24/Russia 24, RT (ent. Russia Today), Sputnik ja TV Centre International. Rajoitukset koskevat kaikkia kyseisten tiedotusvälineiden EU:n jäsenmaissa toimivia tai niihin suunnattuja lähetys- ja jakelukanavia, kuten kaapeli- ja satelliittiyhteyksiä sekä internetpohjaista jakelua. Lisäksi EU on kieltänyt tuotteiden ja palveluiden mainonnan kyseisissä tiedotusvälineissä.⁵³

Iso-Britannia on määrännyt rajoituksia kahden venäläisen mediayhtiön – TV-Novostin, joka omistaa RT:n, ja Rossija segodnja, joka omistaa Sputnikin – tuottaman sisällön verkkopohjaiselle levittämiseksi. Rajoitusten⁵⁴ mukaan sosiaalisen median palvelujen on estettävä pääsy kyseisten mediayhtiöiden tuottamaan ja jakamaan sisältöön, internetpalveluiden tarjoajien on estettävä pääsy

⁵⁰ Euroopan unionin neuvosto 2014c; Executive Office of the President 2022c; GOV.UK 2022d; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁵¹ Opk Oboronprom, United Aircraft Corporation, Uralvagonzavod, Rosneft, Transneft, Gazprom Neft, Almaz-Antey, Kamaz, Rostec (Russian Technologies State Corporation), Jsc Po Sevmash, Sovcomflot, United Shipbuilding Corporation.

⁵² Euroopan unionin neuvosto 2014c.

⁵³ Euroopan unionin neuvosto 2014c; Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

⁵⁴ Kyseisten pakotteiden kohteena olevat tahot on merkitty tagilla ”Internet Services Sanctions” pakotteiden kohteena olevien henkilöiden ja yhteisöjen (nk. designated persons, DPs) listassa: Current list of designated persons: Russia. <https://www.gov.uk/government/publications/financial-sanctions-ukraine-sovereignty-and-territorial-integrity>. Tällä hetkellä (8.8.2022) nämä pakotteet koskevat TV-Novostia, ja Rossija segodnjaa.

niiden internetsivuille ja sovelluskauppojen on estettävä niiden sovellusten lataaminen.⁵⁵ Lisäksi viestintävalvontaviranomainen Ofcom on perunut RT:n lähetyksilisenssin Iso-Britanniassa⁵⁶. USA puolestaan on sanktioinut henkilö- ja yhteisöpakotteidensa puitteissa tahoja, joiden se katsoo levittävän disinformaatiota, kuten Kremlin lehdistösihteerin Dmitri Peskovin sekä televisiokanavat NTV:n, Pervyi Kanalin ja Rossija-1:n⁵⁷.

2.1.6 Muut kauppa- ja investointirajoitukset

Edellä kuvatuille sektoreille kohdistettujen pakotteiden lisäksi EU, Iso-Britannia ja USA ovat asettaneet Venäjälle muita vienti-, tuonti-, ja investointirajoituksia. Tuontikieltojen vaikutukset on pyritty kohdistamaan maksimaalisesti Venäjän talouteen, muun muassa kieltämällä Venäjälle merkittäviä tuloja tuottavien tuotteiden, kuten kalan ja äyriäisten (ml. kaviaari), alkoholijuomien, puutavaran ja puutuotteiden, renkaiden ja timanttien, tuonti. Lisäksi EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet rauta- ja terästuotteiden tuonnin.⁵⁸ Myös kullan, joka on Venäjän tuottoisin vientituote energian jälkeen, tuonti sekä EU:hun, Iso-Britanniaan että USA:han on kielletty. Kullan tuontikiellon uskotaan heikentävän Venäjän mahdollisuuksia kerätä varoja sodankäynnille Ukrainassa sekä oligarkkien mahdollisuuksia kiertää pakotesäännöksiä vaihtamalla varojaan kultaan. On kuitenkin epävarmaa, kuinka paljon kullan suoranainen tuontikielto vaikuttaa jo Lontoon kullan tukkukaupamarkkinoiden maaliskuussa venäläisille kultakauppiaille määräämien rajoitusten lisäksi, jotka ovat jo merkittävästi heikentäneet venäläisen kullan pääsyä markkinoille.⁵⁹

EU ja G7-maat⁶⁰ liittolaisineen ovat myös keskeyttäneet Venäjää koskevan suosituimmuuskohtelun Maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa⁶¹. Tämän myötä Iso-Britannia ja USA ovat asettaneet korotettuja tuontitulleja venäläisille tuotteille⁶², jotka eivät ole täyden tuontikiellon piirissä⁶³. Venäjä on vastareaktiona ilmoittanut aloittavansa prosessin vetäytyäkseen WTO:n jäsenyydestä⁶⁴. EU:n linjana taas on tullimaksujen korottamisen asemasta ollut rajoittaa tiettyjen tuotteiden ja teknologioiden tuontia tai vientiä kokonaan⁶⁵.

Vientipakotteiden avulla on pyritty erityisesti heikentämään Venäjän teknologisia ja teollisia valmiuksia rajoittamalla sen mahdollisuuksia saada korkean teknologian tuotteita ja teknologiaa sekä muita kriittisiä laitteita, komponentteja ja materiaaleja⁶⁶. EU on muun muassa kieltänyt Venäjän teollisia valmiuksia edistävien tavaroiden viennin⁶⁷ ja Iso-Britannia kriittisen teollisuuden tuotteiden

---

⁵⁵ The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁵⁶ Ofcom 2022.

⁵⁷ U.S. Department of State 2022b; 2022c.

⁵⁸ Euroopan unionin neuvosto 2014c; Executive Office of the President 2022c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁵⁹ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022a; GOV.UK 2022j; Toivonen 2022.

⁶⁰ Iso-Britannia, Italia, Japani, Kanada, Ranska, Saksa, USA ja Australia.

⁶¹ European Commission 2022b.

⁶² Ks. esim. Iso-Britannian päivitetty lista kyseisistä tuotteista: <https://www.gov.uk/government/publications/reference-documents-for-customs-additional-duty-russia-and-belarus-regulations-2022>.

⁶³ GOV.UK 2022j; White House 2022c.

⁶⁴ Aarup & Furlong 2022.

⁶⁵ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

⁶⁶ Euroopan komissio 2022.

⁶⁷ Euroopan unionin neuvosto 2014c.

ja teknologioiden sekä niihin liittyvien palveluiden viennin⁶⁸. Iso-Britannia ja USA ovat myös kieltäneet kaikki uudet investoinnit Venäjälle⁶⁹. Erityisesti venäläiseen eliittiin puolestaan kohdistuu ylellisyystuotteiden – kuten alkoholijuomien, hajuvesien, kellojen ja savukkeiden – vientikielto⁷⁰. Keskeisimmät Venäjälle asetetut muut kauppa- ja investointirajoitukset on tiivistetty seuraavaan taulukkoon:

Taulukko 6 Keskeisimmät Venäjälle asetetut muut kauppa- ja investointirajoitukset

	EU	ISO-BRITANNIA	USA
Investointi- rajoitukset		- kaikki uudet investoinnit Venäjälle on kielletty	- kaikki uudet investoinnit Venäjälle on kielletty
Tuonti- rajoitukset	<ul style="list-style-type: none"> - merkittäviä tuloja Venäjälle tuottavat tavarat - rauta- ja terästuotteet - kulta 	<ul style="list-style-type: none"> - merkittäviä tuloja Venäjälle tuottavat tavarat - rauta- ja terästuotteet - kulta - korotetut tuontitullit tietyille tuotteille 	<ul style="list-style-type: none"> - kalat ja äyriäiset, alkoholijuomat, ei-teolliset timantit - kulta - korotetut tuontitullit tietyille tuotteille
Vienti- rajoitukset	<ul style="list-style-type: none"> - ylellisyystuotteet - Venäjän teollisten valmiuksien kehittämistä edistävät tavarat - tietyt yrityspalvelut, kuten kirjanpito-, konsultointi- ja suhdetoimintapalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> - ylellisyystuotteet - kriittisen teollisuuden tuotteet ja teknologiat sekä niihin liittyvät palvelut - tietyt yrityspalvelut, kuten kirjanpito-, konsultointi- ja suhdetoimintapalvelut 	<ul style="list-style-type: none"> - ylellisyystuotteet - kirjanpito- ja johdon konsultointipalvelut sekä yritysten ja trustien muodostamiseen liittyvät palvelut

Lähteet: Bureau of Industry and Security 2022; Euroopan unionin neuvosto 2014c; Executive Office of the President 2022c; 2022d; GOV.UK 2022h; 2022i; 2022j; U.S. Department of State 2022c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

2.2 Venäjään kohdistetut henkilö- ja yhteisöpakotteet

Sekä EU, Iso-Britannia että USA ovat asettaneet satoja henkilöitä ja yhteisöjä pakotteiden kohteiksi. EU:n pakotteiden kohteena olevat tahot ovat toimillaan heikentäneet Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä tai Ukrainan vakautta tai turvallisuutta joko suoraan tai välillisesti esimerkiksi tukemalla Venäjän hallitusta taloudellisesti. Niitä on määrätty muun muassa Venäjän korkeimmalle johdolle (ml. presidentti Vladimir Putin ja ulkoministeri Sergei Lavrov) ja sen lähipiirille, poliittiselle ja sotilaalliselle eliitille (mm. valtionduuman ja turvallisuusneuvoston jäsenet, korkea-arvoiset asevoimien edustajat), oligarkeille ja muille Venäjän johtoa taloudellisesti tukeville tahoille, keskeisille propagandisteille sekä Ukrainan sodan aikana julmuuksiin syyllistyneille henkilöille. Pakotteiden alaisten henkilöiden ja yhteisöjen varat on jäädytetty, mikä tarkoittaa kaikkien

⁶⁸ The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁶⁹ Executive Office of the President 2022d; GOV.UK 2022h.

⁷⁰ Bureau of Industry and Security 2022; Euroopan unionin neuvosto 2014c; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

heidän tiliensä jäädyttämistä EU-alueen pankeissa. Lisäksi varojen tai omaisuuden antaminen heidän käyttöönsä suoraan tai välillisesti on kielletty. Pakotteiden alaiset henkilöt eivät myöskään saa matkustaa EU-alueelle tai kulkea sen kautta maitse, ilmaitse tai meritse. Tarkoituksena on muun muassa estää varojen käyttö Venäjän hallinnon ja maan sotatoimien tukemiseen.⁷¹ Tämän lisäksi EU on keskeyttänyt venäläisten diplomaattien viisumivapauden sekä Venäjän hallituksen virkamiehien ja liiketoiminnan harjoittajien viisumihelpotukset⁷².

Iso-Britannian henkilö- ja yhteisöpakotteiden kohteena ovat EU:n tapaan tahot, jotka ovat olleet osallisena Ukrainan epävakauttamisessa, Ukrainan alueellisen yhtenäisyyden, suvereniteetin tai itsenäisyyden uhkaamisessa tai tukeneet Venäjän hallintoa. Iso-Britannian ns. *Designated Persons (DPs)* -luettelo sisältää samantyyppisiä kohteita kuin EU:n pakotelista, kuten Putinin hallinnon ja sen lähipiirin edustajia, oligarkkeja ja Kremlin propagandisteja.⁷³ Myös Iso-Britanniassa pakotteiden kohteena olevien henkilöiden ja yhteisöjen varat ja omaisuus on jäädytetty ja heidän rahoittamisensa sekä suoraan että välillisesti on kielletty. Näin ollen kyseiset tahot eivät voi harjoittaa mitään liiketoimia Iso-Britanniassa tai brittiläisten kanssa. Lisäksi henkilöt on asetettu matkustus- ja kauttakulkukieltoon.⁷⁴ Pakotteet koskevat myös niiden kohteena olevien omistamia tai kontrolloimia yhteisöjä.⁷⁵ Juuri ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan Iso-Britannia lopetti turvallisuussyistä myös niin kutsuttujen kultaisten viisumien eli sijoittajaviisumien myöntämisen varakkaille ulkomaalaisille⁷⁶. Kyseisiä viisumeita oli järjestelmän voimassaoloaikana myönnetty muun muassa noin 2600 venäläiselle⁷⁷.

USA:n Venäjään kohdistuvia pakotteita hallinnoi ja toimeenpanee valtiovarainministeriön alainen *Office of Foreign Assets Control (OFAC)*.⁷⁸ OFAC:n *Specially Designated Nationals And Blocked Persons (SDN)* -listalla julkaistujen henkilöiden ja yhteisöjen varat ja omaisuus on jäädytetty ja amerikkalaisilta on kielletty kaikki yhteistyö heidän kanssaan.⁷⁹ Pakotteet koskevat myös niiden kohteena olevien vähintään 50-prosenttisesti omistamia yhteisöjä.⁸⁰ OFAC:n *Sectoral Sanctions Identifications (SSI)* -listalla olevien, Venäjän erikseen määritellyillä sektoreilla toimivien tahojen kanssa ainoastaan tietyt liiketoimet ovat kiellettyjä.⁸¹ Lisäksi ulkoministeriö on asettanut matkustusrajoituksia sadoille venäläisille⁸². USA:n henkilöpakotteiden kohteena on muun muassa Venäjän hallintoa, poliittista ja taloudellista eliittiä, valtionyritysten johtoa, sotilashenkilöstöä sekä disinformaation levittäjiä. Pakotteiden kohteena olevien yhteisöjen joukossa puolestaan on esimerkiksi valtiollisia elimiä, venäläisiä pankkeja, sotateollisuuden yrityksiä ja suuria valtionyrityksiä. Valtiovarainministeriöllä on oikeus asettaa pakotteita mille tahansa henkilölle tai organisaatiolle, joka toimii tietyillä strategisilla

⁷¹ Euroopan unionin neuvosto 2014a; Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

⁷² Euroopan komissio 2022.

⁷³ GOV.UK 2022c.

⁷⁴ GOV.UK. 2022f; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

⁷⁵ Ks. <https://www.gov.uk/guidance/suspected-breach-of-financial-sanctions-what-to-do#what-is-a-designated-person>.

⁷⁶ GOV.UK 2022g.

⁷⁷ BBC 2022a.

⁷⁸ U.S. Department of the Treasury 2022d.

⁷⁹ U.S. Department of the Treasury 2022b.

⁸⁰ Ks. <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/faqs/topic/1521>.

⁸¹ Kaikki OFAC:n hallinnoimien pakotteiden kohteet ovat löydettävissä hakutyökalun avulla:

<https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>.

⁸² U.S. Department of State 2022d.

sektoreilla Venäjällä. Näitä Venäjän talouden, teknologisen kehityksen ja puolustusteollisuuden kannalta merkittäviä aloja ovat ilmailu, meri, elektroniikka, rahoituspalvelut, teknologia sekä puolustus ja sotatarvikkeet.⁸³ Yhteistyö USA:n pakotteiden alaisten tahojen kanssa on ylipäättään riskialtista, sillä se on kohdistanut toissijaisia pakotteita myös muun maalaisiin yrityksiin, jotka ovat harjoittaneet liiketoimintaa pakotteiden kohteena olevien organisaatioiden kanssa⁸⁴. Keskeisimmät Venäjälle asetetut henkilö- ja yhteisöpakotteet on tiivistetty seuraavaan taulukkoon:

Taulukko 7 Keskeisimmät Venäjälle asetetut henkilö- ja yhteisöpakotteet

	EU	ISO-BRITANNIA	USA
Henkilöt	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto - matkustuskielto	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto - matkustuskielto	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto - matkustuskielto
Yhteisöt	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto	- varojen jäädyttäminen - rahoituskielto

Lähteet: Euroopan komissio 2022; Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c; Immigration Act 1971. The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019; U.S. Department of State 2022d; U.S. Department of the Treasury 2022b.

2.3 Venäjään kohdistetut aluepakotteet

EU, Iso-Britannia ja USA ovat kohdistaneet pakotteita Ukrainan hallinnon kontrollin ulkopuolella oleville alueille eli Krimin niemimaan, Sevastopolin sekä Donetskin ja Luhanskin alueille. Krimin niemimaalle ja Sevastopoliin kohdistetut pakotteet on määrätty vuonna 2014 ja Donetskin ja Luhanskin aluepakotteet vuonna 2022. USA on kieltänyt kaikki investoinnit kyseisille alueille sekä kaiken kaupankäynnin niiden kanssa, mukaan lukien kaikkien palveluiden viennin ja tuonnin⁸⁵. Myös EU ja Iso-Britannia ovat asettaneet investointikiellon kyseisille alueille sekä kieltäneet kaikkien alueilta peräisin olevien tuotteiden tuonnin. EU:n ja Iso-Britannian vientikiellot ovat sektorikohtaisia, kattaen tavarat, teknologiat ja palvelut liikenteen, televiestinnän, energian sekä öljyn, kaasun ja mineraalivarojen etsinnän hyödyntämisen ja tuotannon aloilla. Lisäksi ne ovat kieltäneet matkailupalvelujen tarjoamisen kyseisille alueille. Iso-Britannia on myös erikseen kieltänyt asetarvikkeiden ja sotateknologian viennin sekä niihin liittyvien palvelujen tarjoamisen alueille.⁸⁶ Keskeisimmät Venäjälle asetetut aluepakotteet on tiivistetty seuraavaan taulukkoon:

⁸³ U.S. Department of the Treasury 2022c.

⁸⁴ U.S. Department of State 2022d.

⁸⁵ Executive Office of the President 2014; 2022a.

⁸⁶ Euroopan unionin neuvosto 2014b; 2022; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

Taulukko 8 Keskeisimmät Venäjälle asetetut aluepakotteet

	EU	ISO-BRITANNIA	USA
Krimin niemimaa, Sevastopol, Donetsk ja Luhansk	<ul style="list-style-type: none"> - investointikielto - alueilta peräisin olevien tuotteiden tuontikielto - tavaroiden ja teknologioiden vientikielto liikenteen, televiestinnän, energian sekä öljyn, kaasun ja mineraalivarojen etsinnän, hyödyntämisen ja tuotannon aloilla sekä niihin liittyvien palveluiden tarjoamisen kielto - em. alojen infrastruktuuriin liittyvien välittäjä-, rakennus- ja insinööripalveluiden sekä teknisen avun tarjoamisen kielto - matkailupalvelujen tarjoamisen kielto 	<ul style="list-style-type: none"> - investointikielto - alueilta peräisin olevien tuotteiden tuontikielto - infrastruktuuriin liittyvien tuotteiden vientikielto sekä tiettyjen alojen⁸⁷ palveluiden tarjoamisen kielto - matkailupalvelujen tarjoamisen kielto - asetarvikkeiden ja sotateknologian vientikielto sekä niihin liittyvien palvelujen tarjoamisen kielto 	<ul style="list-style-type: none"> - investointikielto - tavaroiden, palveluiden ja teknologian tuontikielto - tavaroiden, palveluiden ja teknologian vientikielto

Lähteet: Euroopan unionin neuvosto 2014b; 2022; Executive Office of the President 2014; 2022a; The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019.

2.4 Valko-Venäjään kohdistetut pakotteet

EU, Iso-Britannia ja USA ovat vuonna 2022 asettanut Valko-Venäjälle pakotteita vastauksena sen osallistumiseen Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. Osa pakotteista on asetettu jo aiemmin erityisesti lokakuusta 2020 lähtien Valko-Venäjän vilpillisten presidentinvaalien jälkeisten tapahtumien, kuten rauhanomaisten mielenosoitusten väkivaltaisen tukahduttamisen, ihmisoikeusloukkausten sekä maahanmuuttajien välineellistämisen vuoksi. Henkilö- ja yhteisöpakotteita on asetettu niiden seurauksena muun muassa presidentti Aljaksandr Lukašenkalle ja hänen hallintonsa edustajille, korkeille virkamiehille ja oikeuslaitoksen jäsenille, hallintoa tukeville ja siitä hyötyville liike-elämän edustajille ja yrityksille sekä propagandakanaville. Niihin sisältyy Venäjä-pakotteiden tavoin varojen jäädyttämistä, rahoituskieltoja ja matkustuskieltoja⁸⁸

Rahoitussektorin pakotteet noudattelevat niin ikään Venäjälle asetettuja rajoituksia. Neljä valkovenäläistä pankkia⁸⁹ on suljettu SWIFT:n ulkopuolelle. Valko-Venäjän keskuspankin pääsy sen

⁸⁷ Liikenne, televiestintä, energia sekä öljyn, kaasun ja mineraalivarojen etsintä, hyödyntäminen ja tuotanto.

⁸⁸ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022b; Executive Office of the President 2021; GOV.UK 2022d.

⁸⁹ Belagroprombank, Bank Dabrabyt, Valko-Venäjän tasavallan kehityspankki ja Belinvestbank (Valko-Venäjän kehitys- ja jälleenrakennuspankki).

ulkomailla säilytettäviin valuuttavarantoihin ja varoihin on estetty. Lisäksi EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet lainan, vakuutusten ja jälleenvakuutusten myöntämisen Valko-Venäjän valtiolle ja siihen kytköksissä oleville tahoille, kuten valtio-omisteisille yrityksille, sekä niiden arvopaperien käsittelyn.⁹⁰ USA on puolestaan jäädyttänyt valkovenäläisten pankkien⁹¹ varoja⁹². EU on lisäksi kieltänyt julkisen rahoituksen myöntämisen Valko-Venäjän kanssa käytävään kauppaan tai sinne tehtäviin investointeihin. EU:n ja Valko-Venäjän välisiä rahavirtoja on rajoitettu asettamalla valkovenäläisten EU-alueelle tekemille talletuksille katto sekä kieltämällä setelien vienti Valko-Venäjälle ja arvopaperien myynti valkovenäläisille.⁹³

Valko-Venäjälle on asetettu myös liikennerajoituksia. EU ja Iso-Britannia ovat sulkeneet ilmatilansa valkovenäläisiltä ilma-aluksilta. Lisäksi EU on asettanut valkovenäläiset maanteiden tavaraliikenteen harjoittajat toiminta- ja kauttakulkukieltoon. USA on asettanut vientirajoituksia herkille tuotteille, jotka tukevat Valko-Venäjän meri-, ilmailu- avaruus- ja puolustusteollisuutta. Puolustus- ja turvallisuusalan tuotteiden ja teknologioiden vientiä on rajoitettu merkittävästi: EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet aseiden ja muiden puolustustarvikkeiden, kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian sekä niihin liittyvien palveluiden viennin Valko-Venäjälle. Lisäksi vientikiellot käsittävät kansallisiin tukahduttamistoimiin soveltuvat tarvikkeet sekä valvontalaitteet, -ohjelmistot ja -teknologiat. EU on lisäksi rajoittanut sellaisten kehittyneiden tuotteiden ja teknologian, jotka voisivat edistää Valko-Venäjän sotilaallista ja teknologista sekä puolustus- ja turvallisuusalan kehittämistä, vientiä ja Iso-Britannia vastaavasti kieltänyt kvantti- ja kehittyneiden materiaalien tuotteiden ja teknologioiden viennin. Myös USA:ssa tuotteiden, teknologioiden ja ohjelmistojen vienti sotilaallisille loppukäyttäjille Valko-Venäjällä on voimakkaasti rajoitettua.⁹⁴

Muita tuonti- ja vientirajoituksia on asetettu Valko-Venäjän talouden kannalta keskeisille aloille. EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet kaliumkloridin eli potaskan sekä mm. bitumisten aineiden ja kaasumaisten hiilivetyjen tuonnin. Lisäksi EU on asettanut tuontikielloja puu-, sementti-, kumi-, rauta- ja terästuotteille. Viennin osalta EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet tupakkateollisuuden tuotteiden viennin ja EU lisäksi tiettyjen koneiden ja niihin liittyvien palveluiden viennin.⁹⁵ USA puolestaan on kohdistanut pakotteita mm. potaska- ja tupakkateollisuudessa toimiviin valtionyrityksiin⁹⁶. Lisäksi Iso-Britannia ja USA ovat kieltäneet Venäjän tapaan ylellisyystuotteiden viennin Valko-Venäjälle⁹⁷.

---

⁹⁰ Euroopan unionin neuvosto 2006; GOV.UK 2022e.

⁹¹ Bank Dabrabyt ja Belinvestbank.

⁹² U.S. Department of the Treasury 2022g.

⁹³ Euroopan unionin neuvosto 2006.

⁹⁴ Euroopan unionin neuvosto 2006; GOV.UK 2022e; U.S. Department of Commerce 2022a.

⁹⁵ Euroopan unionin neuvosto 2006; GOV.UK 2022e.

⁹⁶ U.S. Department of the Treasury 2021.

⁹⁷ Bureau of Industry and Security 2022; GOV.UK 2022e.

3 Ukrainan sodan ja pakotteiden taloudelliset vaikutukset Suomeen

3.1 Vaikutukset Suomen ulkomaankauppaan

Venäjän merkitys Suomen taloudelle on ollut pitkään laskusuunnassa erityisesti vuoden 2014 Krimin miehitystä seuranneiden talouspakotteiden ja Venäjän vastapakotteiden sekä koronapandemian romahduttaman matkailupalvelujen kysynnän vuoksi. Erityisesti Suomen vienti Venäjälle on supistunut.⁹⁸ Vuonna 2021 Suomen Venäjän tavaraviennin arvo oli 3,7 miljardia euroa ja osuus tavaroiden kokonaisviennistä 5,4 prosenttia⁹⁹. Venäjä oli Suomen viidenneksi tärkein vientimaa¹⁰⁰. Merkittävin vientituoteryhmä oli koneet ja laitteet, jota seurasivat paperituotteet sekä kupari ja kuparitavarat. Myös tavaravientiä Venäjälle harjoittavien yritysten määrä on laskenut – vuonna 2013 Venäjän-vientiä harjoitti 3700 suomalaista yritystä, mutta vuonna 2021 enää 2200 yritystä.¹⁰¹ Tuonnin osalta Venäjän merkitys on säilynyt suurempana, sillä Venäjä oli Suomen toiseksi tärkein tuontimaa vuonna 2021¹⁰². Venäjän tavaratuonnin arvo oli 8,6 miljardia euroa ja osuus kokonaistuonnista 11,9 prosenttia¹⁰³. Raaka- ja jalostetun öljyn osuus Venäjän-tuonnista oli 40 prosenttia ja poltto- ja voiteluaineiden osuus kokonaisuudessaan 56 prosenttia¹⁰⁴. Suomen kauppa Valko-Venäjän kanssa on hyvin vähäistä verrattuna Venäjän kauppaan. Vuonna 2021 Valko-Venäjän tavaraviennin arvo oli 88 miljoonaa euroa ja tuonnin arvo 23 miljoonaa euroa. Vientiä Valko-Venäjälle harjoitti noin 270 suomalaista yritystä.¹⁰⁵

Ukrainan sodan seurauksena asetettujen pakotteiden vuoksi Suomen kauppa Venäjän kanssa on supistunut merkittävästi (kuvio 1) ja tulee supistumaan entisestään jo määrättyjen pakotteiden siirtymäaikojen päättyessä. Tullin ulkomaankaupan ennakkotilaston mukaan Suomen tavaraviennin arvo Venäjälle laski kesäkuussa 2022 28 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Prosentuaalisesti eniten laskivat vuodentakaiseen verrattuna kuljetusvälineiden (-94 %), sähkölaitteiden ja niiden osien (-83 %), puumassan, paperin, kartongin ja pahvin sekä -tavaroiden (-82 %) ja öljytuotteiden (-82 %) vienti.¹⁰⁶ Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) lausunnon mukaan arviolta 35 prosenttia Suomen vuoden 2021 Venäjän-viennistä koostui EU:n 1.–5. pakotekierroksilla asetettujen vientirajoitusten piirissä olevista tuotteista¹⁰⁷. Koska 6. pakotekierroksella ei merkittävästi laajennettu vientirajoituksia¹⁰⁸, arvio lienee yhä paikkansapitävä. Merkittävimpiä Suomen talouden ja suomalaisyritysten kannalta ovat erityisesti teknologiateollisuuteen kohdistuvat korkean teknologian tuotteiden, kuten useiden koneiden ja laitteiden, vientikiellot¹⁰⁹. Ali-Yrkkön et

⁹⁸ Lavikainen et al. 2022.

⁹⁹ Tulli 2022a.

¹⁰⁰ Tilastokeskus 2022a.

¹⁰¹ Ali-Yrkkö et al. 2022.

¹⁰² Tilastokeskus 2022a.

¹⁰³ Tulli 2022a.

¹⁰⁴ Lavikainen et al. 2022.

¹⁰⁵ Tulli 2022b.

¹⁰⁶ Tulli 2022c.

¹⁰⁷ Urrila 2022.

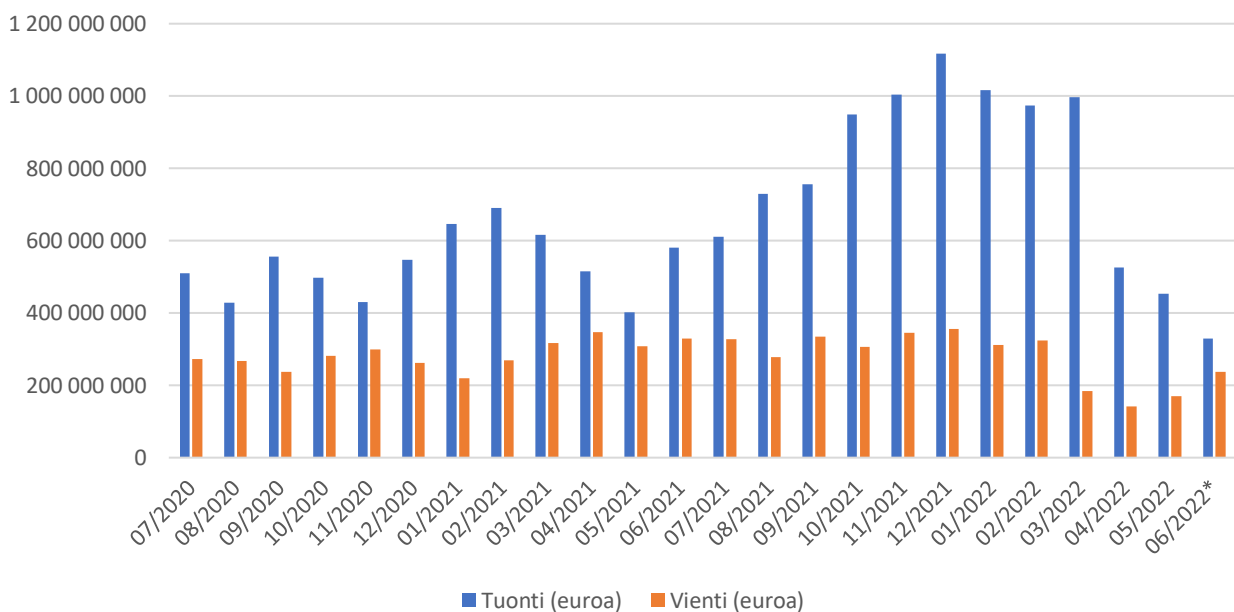
¹⁰⁸ Ks. Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022a.

¹⁰⁹ Urrila 2022.

al. (2022) laskelmien mukaan Suomen Venäjän-viennin päättyminen kokonaan merkitsisi reilun prosentin pudotusta BKT:hen, kuitenkin olettaen, että mitään korvaavia markkinoita ei löytyisi.

Suomen tavaratuonnin arvo Venäjältä laski 43 prosenttia Tullin kesäkuun 2022 ennakkotilaston mukaan verrattuna vuodentakaiseen. Suurin pudotus oli maakaasun ja sähköenergian tuonnissa, jotka päättyivät kokonaan. Raakaöljyn tuonnin arvo väheni 58 prosenttia ja öljytuotteiden tuonnin arvo 67 prosenttia. Prosentuaalisesti eniten laskivat puun ja puusta valmistettujen tavaroiden (-74 %), lannoitteiden (-73 %) sekä kuparin ja kuparitavaroiden (-72 %) tuonnin arvot. Kivihiilen tuonnin arvo puolestaan kasvoi prosentuaalisesti eniten kaikista tavararyhmistä, 383 prosenttia.¹¹⁰ EU:n asettamat pakotteet päättivät kivihiilen tuonnin kokonaan elokuussa ja raakaöljyn tuonnin joulukuussa 2022 sekä öljytuotteiden tuonnin helmikuussa 2023¹¹¹. Venäläisyhtiöt Gazprom ja RAO Nordic taas katkaisivat putkikaasun ja sähkön toimitukset Suomeen jo toukokuussa¹¹².

Kuvio I Suomen ja Venäjän välinen tavarakauppa, heinäkuu 2020 – kesäkuu 2022

*ennakkotieto

Lähde: Tulli, ulkomaankauppatilasto

Pakotteiden vaikutukset Suomen Venäjän-tuontiin ovatkin vientiä suuremmat. EK:n arvion mukaan Suomeen vuonna 2021 Venäjältä tuoduista tuotteista 65 prosenttia olisi ollut pakotteiden piirissä, kun otetaan huomioon myös venäläisen öljyn tuontikielto¹¹³. Erityisesti fossiilisten polttoaineiden kohdalla Suomen riippuvuus Venäjän tuonnista on ollut suurta: vuonna 2021 92 prosenttia Suomessa kulutetusta maakaasusta, 67 prosenttia öljystä ja 52 prosenttia hiilestä oli peräisin Venäjältä. Kaiken kaikkiaan Venäjältä tuodun energian osuus oli noin kolmannes Suomen energian kokonaiskulutuksesta.¹¹⁴ Suomessa öljyn tuonnin loppumiseen Venäjältä on kuitenkin varauduttu jo

¹¹⁰ Tulli 2022c.

¹¹¹ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

¹¹² Hanhinen 2022a; 2022b.

¹¹³ Urrila 2022.

¹¹⁴ Tilastokeskus 2022b.

ennen EU:n sille asettamia pakotteita¹¹⁵. Tullin ulkomaankauppatilastojen mukaan Suomi onkin korvannut raakaöljyn tuontia Venäjältä norjalaisella öljyllä¹¹⁶. Suomeen vuokrattavan kelluvan LNG-terminaalin puolestaan uskotaan varmistavan maakaasun saatavuuden Suomen ja Viron välisen Balticconnector-yhdysputken kautta toimitettavan kaasun ohella¹¹⁷.

3.2 Vaikutukset suomalaisyrityksiin¹¹⁸

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan ja sen johdosta asetetuilla pakotteilla on ollut mittavat vaikutukset sekä Venäjälle etabloituneisiin että Venäjän-kauppaa harjoittaviin suomalaisyrityksiin. Sekä Venäjän-viennistä että -tuonnista on leikkautunut merkittävä osa. Venäjällä toimivat suomalaisyritykset puolestaan ovat vetäytyneet sieltä laajalla rintamalla. Suomalaisyritysten tytäryritysten määrä Venäjällä oli viimeisimpien, vuoden 2019 tietojen mukaan noin 300, ja 180 suomalaisyrityksellä oli vähintään yksi tytäryritys Venäjällä. Vuodesta 2010 tytäryrityksien määrä Venäjällä on laskenut lähes kolmanneksella.¹¹⁹ Suomalaisyritysten paikallinen läsnäolo Venäjällä on siis vähentynyt jo pitkään, mutta Ukrainan sota on kuitenkin voimistanut tätä jo aiemmin alkanutta trendiä merkittävästi. Ylen yliopiston seurannan kohteena olevista suomalaisyrityksistä¹²⁰ yksikään ei ole jatkanut toimintojaan entiseen tapaan ja noin 80 prosenttia on jäädyttänyt toimintonsa tai vetäytynyt Venäjältä täysin¹²¹. Myös Ylen kesäkuussa julkaistun suomalaisyrityksille tehdyn kyselyn mukaan valtaosa – kaksi kolmannesta – kyselyyn vastanneista yrityksistä on vetäytynyt tai vetäytymässä Venäjältä¹²². Sen sijaan Valko-Venäjän osalta sodan ja sen seurauksena asetettujen lisäpakotteiden vaikutus suomalaisyrityksiin on ollut vähäisempi. Sen lisäksi että suomalaisyritysten toiminta Valko-Venäjällä on ollut huomattavasti Venäjää pienimuotoisempaa, on maan liiketoimintaympäristö muuttunut haasteelliseksi jo vuoden 2020 presidentinvaaleja seuranneiden protestien ja niiden tukahduttamisen vuoksi asetettujen pakotteiden myötä.

Vaikka EU on toiminut pakotteiden asettamisessa kohtuullisen yhtenäisenä rintamana, on EU-maiden keskuudessa nähtävissä eroavaisuuksia suhtautumisessa Ukrainan sotaan ja Venäjään. Lisäksi Ukrainaa kohtaan tunnettu solidaarisuus alkaa rakoilla, kun sodan ja pakotteiden taloudelliset vaikutukset kotimaahan voimistuvat.¹²³ Suomalaiset sen sijaan ovat olleet hyvin yhtenäisiä suhtautumisessaan Venäjän aloittamaan hyökkäyssotaan ja Ukrainan tukemiseen. Esimerkiksi European Council of Foreign Relations (ECFR) -ajatushautomon Euroopan laajuisessa mielipidetutkimuksessa suomalaisista 90 prosenttia piti Venäjää syyllisenä sotaan, mikä oli korkein lukema kaikkien kyselyn kohteena olleiden maiden joukossa¹²⁴. Suomalaisten yhtenäinen

¹¹⁵ Ks. esim. Neste 2022.

¹¹⁶ Ks. Tullin Uljas-tietokanta <https://uljas.tulli.fi>.

¹¹⁷ Valtioneuvosto 2022.

¹¹⁸ Osion lähdemateriaalina on käytetty kirjallisten lähteiden lisäksi asiantuntijahaastatteluja. Selvitystä varten on haastateltu Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtajaa **Jaana Rekolaista**, East Office of Finnish Industriesin Senior Analyst **Sinikka Parviaista** sekä EK:n asiantuntijaa **Heli Siikaluomaa**.

¹¹⁹ Ali-Yrkkö et. al 2022.

¹²⁰ Tilanne 8.8.2022.

¹²¹ Yale Chief Executive Leadership Institute 2022.

¹²² Hyttinen 2022.

¹²³ Krastev & Leonard 2022.

¹²⁴ Krastev & Leonard 2022.

suhtautuminen sotaan on heijastunut myös suomalaisyritysten vetäytymishaluihin Venäjältä. Selvitystä varten haastatellut asiantuntijat kertovat joko lopullisen tai väliaikaisen vetäytymisen olleen keskeisin strategia Venäjällä toimiville suomalaisyrityksille. Vetäytymisen syynä eivät useinkaan ole olleet suoranaisesti pakotteet, vaikkakin komponenttien vientirajoitukset Venäjälle tekevät tuotannollisen toiminnan jatkamisen maassa hankalaksi, vaan yritysten omat päätökset muun muassa liiketoimintaympäristön muututtua yhä haasteellisemmaksi. Keskeisenä vetäytymisen vauhdittajana on ollut Venäjällä toimimisen aiheuttama mainehaitta ja julkinen paine, joka on kohdistunut erityisesti kuluttajamarkkinoilla toimiviin yrityksiin. Venäjän hyökkäyssodan mentaaliset vaikutukset ovatkin Suomessa olleet merkittävästi suuremmat kuin monessa muussa EU-maassa muun muassa Venäjän maantieteellisen läheisyyden ja Suomen lähihistorian sotakokemusten vuoksi. Samanlaista painetta ei yrityksiin välttämättä ole kohdistunut kaikissa EU-maissa. Yalen yliopiston seurannan mukaan myös ruotsalaiset, ja EU:n ulkopuolisista maista brittiläiset, yritykset ovat olleet aktiivisia vetäytyjiä, kun taas esimerkiksi monet italialaiset, ranskalaiset ja saksalaiset yritykset jatkavat toimintaansa normaaliin tapaan Venäjällä¹²⁵. Asiantuntijahaastatteluissa nousikin esiin, että suomalaisyritysten suunnitellessa ulospääsyä Venäjältä ja myydessä paikallisia liiketoimintojaan ostajaehdokkaiksi on ilmaantunut jopa toisten EU-maiden yrityksiä.

Vaikka monet suomalaisyritykset olivat varautuneet lisääntyneeseen Venäjä-riskiin erityisesti Krimin miehityksen jälkeen, on Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama äkillinen ja kokonaisvaltainen kriisi tullut kaikille yllätyksenä. Se merkitsi lisäksi yhtäkkistä käännettä positiivisiin odotuksiin Venäjän viennin ja liiketoiminnan suhteen, joita monilla yrityksillä oli ollut koronapandemian aiheuttamien vaikeuksien väistyttyä. Kriisin äkillisyys ja mittavien, osin varsin vaikeaselkoistenkin pakotteiden nopea voimaantulo ovat aiheuttaneet valtavan tiedon ja neuvonnan tarpeen. Logistiikka- ja finanssisektorien pakotteiden myötä niiden vaikutukset ovat laajentuneet koskemaan yhä suurempaa joukkoa suomalaisyrityksiä. Logistiikkasektorin rajoitukset, erityisesti venäläisten ja valkovenäläisten maantieliikenteen operaattorien toimintakielto, ovat vaikeuttaneet myös sallitun viennin ja tuonnin kulkua ja nostaneet rahtimaksuja. Rahoitussektorin pakotteet puolestaan ovat hankaloittaneet suurta osaa Venäjän ja Suomen välisestä maksuliikenteestä. Suomalais-Venäläisen kauppakamarin (SVKK) tuoreeseen kyselyyn vastanneista yrityksistä 75 prosentilla on ollut ongelmia maksuliikenteessä Venäjältä ja 53 prosentilla maksuliikenteessä Venäjälle. Erityisesti jo toimitettujen tuotteiden ja palvelujen maksujen kotiutus venäläiseltä asiakkaalta Suomeen on ollut vaikeaa. Myös maksuissa venäläiselle asiakkaalle sekä konsernin sisäisissä maksuissa on ollut ongelmia. Puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä kertoo yrityksen talouden vaarantuneen maksuliikenteen toimimattomuuden seurauksena. Syynä maksuliikenneongelmiin nähdään ennen kaikkea pankkien ylivarovainen suhtautuminen kaikkien Venäjään liittyvien maksujen, myös pakotteiden ulkopuolisiin toimijoihin ja tuotteisiin liittyvien, käsittelyyn. Suomalaispankkien suhtautumista Venäjään liittyvien rahansiirtojen käsittelyyn pidetään huomattavasti esimerkiksi keskieuropalaisia pankkeja tiukempana.¹²⁶ Myös asiantuntijahaastatteluissa nousi esille, että pohjoismaisten pankkien asiakkaana olevilla yrityksillä on enemmän maksuliikennehaasteita keskieuropalaisiin verrattuna. EU:n pakotteiden lisäksi myös

---

¹²⁵ Yale Chief Executive Leadership Institute 2022.

¹²⁶ SVKK 2022a.

USA:n pakotteilla onkin merkittävää vaikutusta suomalaisiin toimijoihin, vaikka ne juridisesti sitovatkin vain yhdysvaltalaisia ja USA:ssa toimivia tahoja.

Vetäytyminen Venäjältä ja liiketoimintojen myynti on ollut osalle yrityksistä haasteellista. Sellaisten ostajien löytäminen, jotka eivät ole pakotteiden alaisena, on voinut ajoittain olla vaikeaa, sillä ostajaehdokkaiden joukossa on ollut myös epäiltyjä bulvaaneja. Yrityksiä on myös myyty huomattavalla alennuksella. Toimintojen alasajoa on kuitenkin haluttu välttää useasta syystä. Suomalaisyrityksillä on ollut kymmeniä tuhansia työntekijöitä¹²⁷ Venäjällä, joiden ei ole haluttu joutuvan työttömiksi. Lisäksi vetäytymistä suunnitelleisiin ulkomaisiin yrityksiin ja niiden tytäryhtiöiden paikalliseen johtoon on Venäjän viranomaisten taholta kohdistunut monenlaisia paineita. Venäjän duumassa on muun muassa ollut valmisteilla lait länsimaiden pakotteiden noudattamisen kriminalisoinnista sekä niiden ulkomaisten konsernien tytäryhtiöiden, jotka ovat ilmoittaneet vetäytyvänsä maasta, siirtämisestä venäläiseen hallintaan¹²⁸. Alun kova retoriikka on kuitenkin sittemmin hieman maltillistunut¹²⁹. Oman haasteensa on luonut sotasensuuri: Venäjällä tuli maaliskuussa voimaan laki, joka kriminalisoi ”valeuutisten” levittämisen maan armeijasta, minkä myötä Ukrainan sotaan tuli viitata erikoisoperaationa¹³⁰. Näin ollen yritykset ovat joutuneet tasapainoilemaan myös sisäisessä viestinnässään suojatakseen paikallista henkilökuntaansa rikosvastuuseen joutumiselta.

Ukrainan sodalla ja pakotteilla on ollut muun muassa energian ja raaka-aineiden saatavuuteen ja hintojen nousuun liittyviä epäsuoria vaikutuksia, jotka koskettavat kaikkia yrityksiä. Sodan ja pakotteiden suorat vaikutukset ovat kuitenkin olleet voimakkaimmat pk-yrityksissä, jotka ovat rakentaneet liiketoimintansa Venäjän markkinan varaan. Sen sijaan suurilla yrityksillä Venäjän osuus koko liiketoiminnasta ei yleensä ole ollut niin merkittävä, varautuminen äkillisiin muutoksiin riskienhallinnan ja puskurien kautta on parempaa ja ne pystyvät joustavammin suuntaamaan toimintaansa korvaaville markkinoille. Suurista yrityksistä metsäteollisuuden yrityksillä voi kuitenkin olla haasteita löytää korvaajaa venäläiselle puuraaka-aineelle. SVKK:n huhtikuun kyselyssä 65 prosenttia vastanneista Venäjän-kauppaa tekevistä yrityksistä uskoi löytävänsä tuotteilleen korvaavia markkinoita osittain, 18 prosenttia täysin ja 16 prosenttia ei lainkaan. Ruotsi, Saksa, USA, Keski-Aasia ja Kiina nousivat esiin potentiaalisimpina korvaavina markkinoina.¹³¹ Ruotsi, Saksa, USA ja Kiina ovat kuuluneet Suomen tärkeisiin kauppakumppaneihin jo ennen sotaa ja pakotteita¹³², joten ulkomaankaupan kasvattaminen niiden kanssa on luonteva vaihtoehto. Myös haastateltavien mukaan Ruotsi, Saksa, USA ja Keski-Aasian venäjänkieliset markkinat, erityisesti Kazakstan ja Uzbekistan, ovat herättäneet eniten kiinnostusta yritysten keskuudessa. Varsinkin Kazakstan on myös aktiivisesti houkutelut ulkomaisia yrityksiä maahan. Lisäksi tulevaisuudessa sodan loputtua Ukrainan jälleenrakennus voi tarjota mahdollisuuksia suomalaisyrityksille. Vaikka kansainvälistyminen sinällään on elinehto monille suomalaisyrityksille, on kriisi osoittanut konkreettisesti, että autoritäärisiin maihin liittyy demokraattisia maita voimakkaampi poliittinen riski. Näin ollen

¹²⁷ Ali-Yrkön et. al (2022) mukaan vuonna 2019 suomalaisyritysten tytäryhtiöt työllistivät Venäjällä yli 32000 työntekijää.

¹²⁸ Gershkovich 2022; Simmons 2022.

¹²⁹ Hyytinen 2022.

¹³⁰ RFE/RL 2022b.

¹³¹ SVKK 2022b.

¹³² Tilastokeskus 2022a

liiketoimintamahdollisuuksia ei-demokraattisissa maissa – myös Kiinassa – tarkastellaan jatkossa aiempaa kriittisemmin.

Venäjän markkinan tulevaisuuden haastateltavat näkevät varsin synkkänä. Pakotteiden purkamisen edellytyksenä olisi Ukrainan kannalta kestävä rauha sekä regiimin vaihtuminen Venäjällä, joista kumpaakaan ei ole tällä hetkellä näköpiirissä. Lisäksi esimerkiksi Krimin miehityksen ja Iranin esimerkit todistavat, että pakotteiden purkaminen on niiden asettamista huomattavasti vaikeampi ja pitkäaikaisempi prosessi. Vienti- ja tuontikaupan palautumista pienessä mittakaavassa pidetään todennäköisempänä kuin investointien palaamista, mutta sekin edellyttää pakotteiden lieventämistä. Sen sijaan suomalaisten investoijien luottamus Venäjän markkinaan on täysin menetetty ja kriisistä muodostunee sukupolvikokemus, jonka aikana Venäjälle ei palata. Muissa maissa tilanne paluun suhteen voi kuitenkin olla toinen ja osa länsimaisista toimijoista tulee todennäköisesti jäämäänkin Venäjälle¹³³.

---

¹³³ Mediassa on esimerkiksi kerrottu Renaultin säilyttäneen option ostaa osa Venäjän liiketoiminnoistaan takaisin muutaman vuoden sisällä (ks. esim. BBC 2022b).

4 Lopuksi: pakotteiden yhteensopivuus ja vaikuttavuus

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on tuomittu laajasti. Sen seurauksena EU, Iso-Britannia ja USA liittolaisineen ovat asettaneet ennennäkemättömän kattavia talouspakotteita, joiden tavoitteena on aiheuttaa merkittävää haittaa Venäjän taloudelle ja heikentää sen mahdollisuuksia käydä sotaa Ukrainassa. Nyt asetetut pakotteet ovat poikkeuksellisia myös siksi, että aiemmin näin kokonaisvaltaisia toimia ei ole kohdistettu Venäjän kaltaiseen suhteellisen suureen ja maailmanmarkkinoihin integroituneeseen talouteen, joka on lisäksi merkittävä energian viejä. Näin ollen pakotteilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia paitsi niiden kohteeseen, myös kansainväliseen talouteen laajemmin.¹³⁴ Transatlanttinen yhteistyö pakotteiden asettamisessa on ollut tiivistä Venäjän hyökkäyksen jälkeen ja pakotteita onkin laajasti koordinoitu liittolaismaiden kesken.¹³⁵ Myös tässä selvityksessä on havaittu, että EU:n, Iso-Britannian ja USA:n pakotteet ovat päällisin puolin varsin yhtenäisiä tarkasteltaessa sekä toimialoja, joille pakotteita on ensisijaisesti asetettu, että pakotteiden kohteena olevia tuotteita, teknologioita ja toimijoita. Selvityksessä pakotteita on tarkasteltu varsin yleisellä tasolla ja onkin todennäköistä, että yksityiskohtaisempi tarkastelu paljastaisi pakotteiden vivahde-eroja. Lisäksi kattavan kokonaiskuvan saaminen erityisesti USA:n asettamista pakotteista on osoittautunut varsin haasteelliseksi. USA:n pakotesäännösten epäselvyys voi olla tarkoituksellista, jolloin se mahdollistaa niiden joustavan soveltamisen ja toisaalta mahdollisimman suuren pelotevaikutuksen¹³⁶.

Venäjälle asetetut rahoitussektorin pakotteet, kuten venäläispankkien sulkeminen SWIFT:stä sekä Venäjän keskuspankkiin kohdistetut järeät rajoitukset, eristävät maan tehokkaasti kansainvälisestä talousjärjestelmästä ja vaikeuttavat valtion rahoitusmahdollisuuksia. Varsinkin USA:n pakotteiden vaikutukset ulottuvat laajalle, sillä USA:lla on merkittävää valtaa kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla johtuen ennen kaikkea dollarin vahvasta asemasta maailman varantovaluuttana¹³⁷. USA:n pakotteet rajoittavatkin epäsuorasti myös muiden maalaisia, mukaan lukien suomalaisia, toimijoita. Esimerkkejä tästä on nähty erityisesti finanssisektorilla jo ennen Ukrainan sotaa, kun suomalaiset pankit ovat kieltäytyneet välittämästä OFAC:n pakotelistalla olevien henkilöiden maksuja ja irtisanoneet heidän asiakkuuksiaan¹³⁸. Syynä pankkien varovaisuuteen on pelko joutumisesta itse USA:n pakotteiden kohteeksi, sillä amerikkalaisen lainsäädännön mukaan pakotteet voidaan ulottaa koskemaan myös pankkeja, jotka ovat mahdollistaneet pakotteiden alaisena olevan tahon merkittävän liiketoimen. Tuolloin ne eivät voisi enää käyttää dollaria toiminnassaan, mikä estää niitä toteuttamasta kansainvälisiä maksutoimeksiantoja, ja lisäksi muut pankit katkaisevat suhteensa pakotteiden kohteena olevaan pankkiin. Käytännössä tämä voi johtaa pankin kaatumiseen.¹³⁹ USA:n pakotteiden globaali ulottuvuus näkyy myös suomalaispankkien varovaisessa suhtautumisessa Venäjään liittyvien rahansiirtojen käsittelyyn.

Pakotteiden näkyvimmit eroavaisuudet ovat havaittavissa energiasektorilla, jossa USA on edennyt EU:ta ja Iso-Britanniaa nopeammin, kieltäen sekä venäläisen öljyn, kaasun että hiilen tuonnin jo

---

¹³⁴ Moret 2022.

¹³⁵ Szép 2022.

¹³⁶ Lempiäinen & Soirila 2022.

¹³⁷ Lempiäinen & Soirila 2022.

¹³⁸ Ks. esim. Halminen 2021; Lempiäinen & Soirila 2022; Pietiläinen & Vuorikoski 2022.

¹³⁹ Lempiäinen & Soirila 2022.

maaliskuussa 2022. USA:n onkin ollut EU:ta helpompi luopua venäläisen energian tuonnista, sillä se ei ole siitä juurikaan riippuvainen¹⁴⁰. Sittenkin myös EU ja Iso-Britannia ovat kieltäneet hiilen tuonnin elokuusta 2022 ja öljyn tuonnin vuoden loppuun mennessä. Sen sijaan venäläisen maakaasun ne ovat toistaiseksi jättäneet pakotteiden ulkopuolelle, vaikka Iso-Britannia onkin kertonut luopuvansa LNG:n tuonnista Venäjältä mahdollisimman pian ensi vuoden vaihteen jälkeen. Fossiilisen energian osalta Iso-Britannia on tuonut Venäjältä lähinnä hiiltä: vuonna 2021 27 prosenttia maassa käytetystä hiilestä, 4 prosenttia maakaasusta ja 9 prosenttia öljystä tuotiin Venäjältä. Niiden Venäjän tuonnin arvo oli yhteensä 4,5 miljardia puntaa.¹⁴¹ Sen sijaan EU:n riippuvuus venäläisestä energiasta on ollut merkittävää, minkä vuoksi myös pakotteiden asettaminen sen tuonnille on ollut haastavaa. Vuonna 2021 yli 60 prosenttia EU:n koko Venäjän tuonnista koostui energiasta ja se oli arvoltaan 99 miljardia euroa. Erityisen riippuvainen EU on venäläisestä maakaasusta – sen osuus oli lähes 40 prosenttia EU:n maakaasun kokonaiskulutuksesta vuonna 2021. Venäjältä tuodun öljyn osuus EU:n koko öljyn tuonnista oli lähes 30 prosenttia ja venäläisen hiilen osuus koko hiilen tuonnista lähes puolet.¹⁴²

Energiasektorin pakotteet ovat kuitenkin keskeisimpiä taloudellisia keinoja vaikuttaa Venäjään. Energian vienti tuotti vuonna 2021 hieman alle puolet Venäjän koko tavara- ja palveluviennin tuloista¹⁴³. Öljyn vienti on Venäjälle maakaasua huomattavasti tärkeämpi tulonlähde ja siksi erityisesti öljysektoriin kohdistuvat pakotteet – varsinkin EU:n asettamat – ovat vaikutukseltaan merkittäviä¹⁴⁴. Vuonna 2021 EU-maiden raakaöljyn ja -öljytuotteiden tuonti Venäjältä oli arvoltaan noin 70 miljardia euroa¹⁴⁵. EU:n mukaan sen asettama öljyntuontikielto tulee vuoden loppuun mennessä kattamaan 90 prosenttia EU:hun Venäjältä tuodusta öljystä, mikä leikkaa merkittävästi Venäjän öljynviennistä saamia tuloja¹⁴⁶. Energian tuontikieltojen lisäksi EU:n, USA:n ja Iso-Britannian energiateollisuuteen kohdistuvilla tuotteiden ja teknologioiden vientirajoituksilla sekä investointikielloilla heikennetään Venäjän merkittävintä teollisuudenalaa. Tämän lisäksi huomionarvoinen on EU:n asettama vakuutus- ja rahoituskielto öljykuljetuksille Venäjältä kolmansiin maihin, johon myös Iso-Britannian odotetaan liittyvän¹⁴⁷. Koska 95 prosenttia öljykuljetuksille tarvittavien vastuuvakuutusten markkinoista on EU:n ja Iso-Britannian toimijoiden hallussa, hankaloittaa kielto merkittävästi Venäjän öljynvientiä myös Euroopan ja USA:n ulkopuolelle maihin, jotka eivät ole asettaneet pakotteita venäläiselle öljylle¹⁴⁸.

Tuonti- ja vientipakotteet on pyritty kohdistamaan siten, että ne heikentävät Venäjän teknologista ja sotilaallista kehitystä sekä valtion kykyä rahoittaa sodankäyntiä Ukrainassa. Tuontikieltoja on energian lisäksi kohdistettu muihin Venäjälle merkittäviä tuloja tuottaviin tuotteisiin, kuten kultaan, rautaan ja teräkseen sekä puuhun. Myös muun muassa alkoholijuomat ja kaviaari ovat tuontikieltojen piirissä. Erityisesti EU:n asettamilla rajoituksilla on vaikuttavuutta Venäjän vientiin. Ranskalaisen

---

¹⁴⁰ Vuonna 2021 venäläisen öljyn osuus USA:n koko öljyntuonnista oli 8 prosenttia – raakaöljyn tuonnista vain 3 prosenttia mutta öljytuotteista kuitenkin viidesosa oli peräisin Venäjältä. Hiilen kokonaistuonnista venäläisen hiilen osuus oli 6 prosenttia, mutta USA on hiilen nettoviejä ja siten käytännössä omavarainen. Myös maakaasun suhteen USA on omavarainen. (U.S. Energy Information Administration 2022a; 2022b; 2022c)

¹⁴¹ Bolton 2022.

¹⁴² European Commission 2022a

¹⁴³ BOFIT 2022c.

¹⁴⁴ Burtsoff 2022.

¹⁴⁵ Simola 2022a.

¹⁴⁶ Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto 2022c.

¹⁴⁷ Bounds et al. 2022; Euroopan komissio 2022.

¹⁴⁸ EURACTIV 2022.

maailmantalouden tutkimuslaitoksen CEPIL:n asiantuntijalaskelmien vuoden 2022 loppuun mennessä 1.-6. pakotepakettien pakotteet kattavat 65 prosenttia EU:n Venäjän-tuonnista. Tuoteryhmittäin pakotteiden kattavuus vaihtelee – esimerkiksi puun osalta kaikki tuonti on kielletty ja energian tuonnistakin vuoden loppuun mennessä valtaosa. Pakotteiden vaikuttavuutta lisää se, että Venäjän ulkomaankaupalle EU on vientimarkkinana huomattavasti tärkeämpi kuin Venäjän-tuonti EU:lle – EU:n pakotteet kattavat neljäsosan Venäjän koko viennistä, kun taas EU:n koko tuonnista ne edustavat vain viittä prosenttia.¹⁴⁹ Myös Valko-Venäjän osalta EU:n rajoitukset kattavat keskeiset vienti- ja tuontialat: niiden piirissä on valtaosa – lähes 70 prosenttia – Valko-Venäjän EU:hun suuntautuvasta viennistä sekä suuri osa EU:n viennistä Valko-Venäjälle¹⁵⁰.

Vientipakotteiden avulla on pyritty erityisesti heikentämään Venäjän teknologisia ja teollisia valmiuksia rajoittamalla sen mahdollisuuksia saada korkean teknologian tuotteita ja teknologiaa sekä muita kriittisiä laitteita, komponentteja ja materiaaleja¹⁵¹. Venäjän vuoden 2014 Krimin miehityksen jälkeen omaksuma tuonninkorvauspolitiikka ei ole toiminut odotetusti ja maan teollisuustuotanto on varsinkin monilla keskitason ja korkean teknologian aloilla hyvin riippuvainen tuonnista¹⁵². Esimerkkejä pakotteiden negatiivisesta vaikutuksesta tuotantoon onkin jo havaittavissa joillakin aloilla. Muun muassa Venäjän autoteollisuus on kärsinyt merkittävästi ulkomaisten autonvalmistajien vetäytymisen ja pakotteiden aiheuttaman komponenttipulan myötä. Vain kolme Venäjän kahdestakymmenestä autotehtaasta on toiminnassa ja henkilöautojen tuotanto laski lähes 90 prosenttia kesäkuussa 2022 vuodentakaiseen verrattuna.¹⁵³ Lisäksi pakotteet ovat iskeneet Venäjän ilmailuun: Venäjän lentokuljetusten määrä väheni huhtikuussa 2022 85 prosenttia verrattuna vuodentakaiseen¹⁵⁴. Suurin osa kansainvälisistä reiteistä on lakkautettu ja koneita on siirretty maan sisäiseen liikenteeseen, mutta matkustajamäärät niilläkin ovat laskeneet¹⁵⁵. Lentokoneiden, niiden varaosien ja varusteiden vientikiellot hankaloittavat merkittävästi Venäjän kykyä pitää lentokalustonsa toimintakunnossa, sillä kolme neljäsosaa Venäjän käytössä olevasta kaupallisesta lentokalustosta on rakennettu joko EU:ssa, USA:ssa tai Kanadassa¹⁵⁶. Mediassa on jo raportoitu käytettyjen lentokoneiden purkamisesta varaosiksi Venäjällä¹⁵⁷. Kaupparajoitusten lisäksi logistiikkasektorin pakotteet eristävät Venäjää muusta maailmasta, rajoittavat maan teollisuuden mahdollisuuksia hankkia keskeisiä tuotteita länsimaista ja haittaavat sen vientiä ja tuontia.

Myös Venäjän modernien asejärjestelmien on havaittu olevan hyvin riippuvaisia länsimaissa valmistetuista korkean teknologian tuotteista, kuten mikrosiruista, kameroista ja viestintäjärjestelmistä. Brittiläisen Royal United Services Institute (Rusi) -ajatushautomon mukaan Venäjän Ukrainassa käyttämistä aseista on löydetty satoja erilaisia erityisesti USA:ssa, mutta myös muun muassa EU-maissa ja Iso-Britanniassa valmistettuja komponentteja. Kaksikäyttötuotteiden vientiä Venäjälle on rajoitettu jo Krimin miehityksen jälkeen ja entistä voimakkaammin vuonna 2022.

---

¹⁴⁹ Bellora et al. 2022.

¹⁵⁰ Euroopan komissio 2022.

¹⁵¹ Euroopan komissio 2022.

¹⁵² Simola 2022b.

¹⁵³ Autostat 2022; The Moscow Times 2022.

¹⁵⁴ Simola 2022a.

¹⁵⁵ Helsingin Sanomat 2022.

¹⁵⁶ Euroopan komissio 2022.

¹⁵⁷ Reuters 2022.

Rusin mukaan vientivalvonnan tiukentaminen ja pakotteiden kiertämisen estäminen voisi merkittävästi heikentää Venäjän kykyä käydä sotaa Ukrainassa.¹⁵⁸

Pakotteiden kiertäminen on merkittävä haaste niiden asettajille. Henkilöpakotteita on pyritty kiertämään muun muassa häivyttämällä omaisuutta monimutkaisilla yritysjärjestelyillä sekä hankkimalla ulkomailta niin kutsuttuja kultaisia passeja.¹⁵⁹ Tavallinen tapa kiertää vientirajoituksia on kierrättää hankintoja kolmansien maiden kautta, jolloin pakotteiden alaisten tavaroiden hankkimisessa käytetään peiteverkostoja. Tästä on myös Venäjän kohdalla esimerkkejä ainakin sotilaalliseen loppukäyttöön päätyneistä tuotteista.¹⁶⁰ Venäjä on vastatoimena pakotteille sallinut toukokuussa 2022 tiettyjen tavaroiden rinnakkaistuonnin eli tavaroiden tuonnin ilman tavaramerkin haltijan lupaa ja ohittaen valtuutetun jakelijan. Sillä pyritään parantamaan tuontitavaroiden saatavuutta Venäjän markkinoilla ja vahingoittamaan erityisesti ”epäystävällisten maiden” yrityksiä.¹⁶¹ Tavaroihin, joiden rinnakkaistuonti on sallittu, sisältyy muun muassa autojen osia, teollisuuskoneita ja -laitteita, elektroniikkaa ja erilaisia kuluttajatuotteita, kuten vaatteita, jalkineita ja kosmetiikkaa.¹⁶² Rinnakkaistuontia on tehty muun muassa Euraasian talousunionin maiden¹⁶³ kautta.¹⁶⁴

Venäjä myös pyrkii lisäämään kauppaa sellaisten maiden kanssa, jotka eivät ole mukana pakoterintamassa. Venäjän lähimpiin liittolaisiin kuulunut Kazakstan on kuitenkin hieman yllättäen ottanut etäisyyttä Venäjään muun muassa kieltäytymällä tunnustamasta Donetskin ja Luhanskin ”kansantasavaltojen” itsenäisyyttä.¹⁶⁵ Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA) -tutkimuskeskuksen päivittyvän seurannan¹⁶⁶ mukaan Ukrainan sodan alkamisen jälkeen Kiina on ollut merkittävin venäläisen fossiilisen energian ostajamaa. Myöskään Kiinan asema Venäjän liittolaisena ei ole yksiselitteinen, sillä vaikka se on pyrkinyt asemoimaan itsensä Venäjän kumppaniksi padotakseen USA:n vaikutusvaltaa maailmantaloudessa, liiallinen tuen osoittaminen Venäjälle uhkaa vahingoittaa Kiinan omia taloussuhteita länsimaihin. Lisäksi Kiinan ja Venäjän välinen epäluulo on juurtunut syvään,¹⁶⁷ ja Venäjä suhtautunee varovaisesti Kiinan vaikutusvallan lisääntymiseen maassa. Se, miten Kiinan ja Venäjän suhteet tulevat kehittymään, onkin merkittävä kysymys pakotteiden tulevan vaikuttavuuden kannalta. Joka tapauksessa pakotteet tulevat heikentämään Venäjän taloutta merkittävästi. Maan tilannetta kurjistavat lisäksi sodan muut seuraukset, kuten länsimaisten yritysten laajamittainen vetäytyminen sekä kiihtynyt aivovuoto. Myös tavallisten venäläisten elintaso tulee heikkenemään selvästi.¹⁶⁸ Pakotteet ovat kuitenkin hidas vaikutuskeino ja muun muassa Kuuban, Iranin, Pohjois-Korean ja Venezuelan esimerkit osoittavat, että itsevaltaisissa järjestelmissä pakotteiden aiheuttamaa taloudellista kurjistumista voidaan sietää varsin pitkään ilman, että ne johtavat hallinnon taipumiseen.

---

¹⁵⁸ Gardner 2022; Rusi 2022.

¹⁵⁹ Kaskela 2022.

¹⁶⁰ Rusi 2022.

¹⁶¹ BOFIT 2022a.

¹⁶² Saarto 2022.

¹⁶³ Venäjän lisäksi Armenia, Kazakstan, Kirgisia ja Valko-Venäjä.

¹⁶⁴ Meduza 2022.

¹⁶⁵ Hakala 2022.

¹⁶⁶ <https://www.russiafossiltracker.com/>.

¹⁶⁷ Mattlin 2022.

¹⁶⁸ Hentunen 2022; Lindholm 2022; Simola 2022a; Sonnenfeld et al. 2022.

Lähteet

- Aarup, S. A. & Furlong, A. 2022. Russia takes first steps to withdraw from WTO, WHO. Politico, May 18. <https://www.politico.eu/article/russia-takes-first-steps-to-withdraw-from-wto-who/>. Vierailtu 18.7.2022.
- Ali-Yrkkö, J., Hirvonen, J. & Kangasharju, A. 2022. Venäjän merkitys suomalaisille yrityksille. ETLA Muistio No 105, 10.3. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-105>. Vierailtu 25.7.2022.
- Autostat. 2022. The production of passenger cars fell by 89% in June of 2022. 29.7. <https://eng.autostat.ru/news/21895/>. Vierailtu 29.7.2022.
- BBC. 2022a. Ukraine crisis: How much Russian money is there in the UK? 11 March. <https://www.bbc.com/news/60348046>. Vierailtu 26.7.2022.
- BBC. 2022b. Ukraine war: Russia nationalises Renault's Moscow plant. 16 May. <https://www.bbc.com/news/business-61463874>. Vierailtu 31.7.2022.
- Bellora, C., Levebvre, K. & Thie, M. 2022. Sanctions against Russia: taking stock four months after the start of the war. The Conversation, June 27 (updated July 26). <https://theconversation.com/sanctions-against-russia-taking-stock-four-months-after-the-start-of-the-war-185528>. Vierailtu 27.7.2022.
- BOFIT. 2022a. Venäjä laillisti monien tavaroiden rinnakkaistuonnin tavaratuonnin supistuksessa voimakkaasti. BOFIT Viikkokatsaus 2022/19, 12.5. https://www.bofit.fi/fi/seuranta/viikkokatsaus/2022/vw202219_3/. Vierailtu 30.7.2022.
- BOFIT. 2022b. Venäjän laiton hyökkäys Ukrainaan johti massiivisiin talouspakotteisiin. BOFIT Viikkokatsaus 2022/09, 3.3. https://www.bofit.fi/fi/seuranta/viikkokatsaus/2022/vw202209_2/. Vierailtu 17.7.2022.
- BOFIT. 2022c. Venäjän vientitulot ja tuonti nousivat nopeasti vuonna 2021, yksityisen pääoman virta ulkomaille suuri. BOFIT Viikkokatsaus 2022/03, 20.1. https://www.bofit.fi/fi/seuranta/viikkokatsaus/2022/vw202203_2/. Vierailtu 26.7.2022.
- Bolton, P. 2022. Imports of energy from Russia. Research Briefing Number 9523, 13 July. House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9523/>. Vierailtu 21.7.2022.
- Bounds, A. et al. 2022. UK and EU hit Russian oil cargoes with insurance ban. Financial Times, May 31. <https://www.ft.com/content/10372dd3-be3c-42b9-982b-241a38efcc88>. Vierailtu 18.7.2022.
- Bureau of Industry and Security. 2022. Imposition of Sanctions on 'Luxury Goods' Destined for Russia and Belarus and for Russian and Belarusian Oligarchs and Malign Actors Under the Export Administration Regulations (EAR). Final rule, 16.3. <https://www.federalregister.gov/d/2022-05604>. Vierailtu 17.7.2022.
- Burtsoff, P. 2022. Länsi pyrkii eroon Venäjän öljystä ja kaasusta, isku talouteen olisi kova molemmille – tutkija: "Euroopan pitää ymmärtää, että energia on sodan ase". Yle, 8.3. <https://yle.fi/uutiset/3-12348459>. Vierailtu 26.7.2022.
- EURACTIV. 2022. EU insurance ban targets Russian oil exports. 29 June. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-insurance-ban-targets-russian-oil-exports/>. Vierailtu 26.7.2022.
- Euroopan komissio. 2022. EU:n pakotteet Venäjää vastaan Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyksen vuoksi. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_fi#relatedlinks. Vierailtu 13.7.2022.
- Euroopan unionin neuvosto. 2006. Consolidated text: Neuvoston asetus (EY) N:o 765/2006, annettu 18 päivänä toukokuuta 2006, Valko-Venäjän tilanteen johdosta ja sen johdosta, että Valko-Venäjä on osallisena Venäjän Ukrainaa vastaan kohdistamassa hyökkäyksessä, määrättävistä rajoittavista toimenpiteistä. Päivitetty 20.7.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:02006R0765-20220720>. Vierailtu 11.8.2022.
- Euroopan unionin neuvosto. 2014a. Consolidated text: Neuvoston asetus (EU) N:o 269/2014, annettu 17 päivänä maaliskuuta 2014, Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä heikentävien tai uhkaavien toimien johdosta määrättävistä rajoittavista toimenpiteistä. Päivitetty 21.7.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:02014R0269-20220721>. Vierailtu 11.8.2022.

- Euroopan unionin neuvosto. 2014b. Consolidated text: Neuvoston asetus (EU) N:o 692/2014, annettu 23 päivänä kesäkuuta 2014, rajoittavista toimenpiteistä Krimin ja Sevastopolin laittoman liittämisen johdosta. Päivitetty 20.12.2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:02014R0692-20141220>. Vierailtu 16.7.2022.
- Euroopan unionin neuvosto. 2014c. Consolidated text: Neuvoston asetus (EU) N:o 833/2014, annettu 31 päivänä heinäkuuta 2014, rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta. Päivitetty 22.7.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:02014R0833-20220722>. Vierailtu 8.8.2022.
- Euroopan unionin neuvosto. 2022. Consolidated text: Neuvoston asetus (EU) 2022/263, annettu 23 päivänä helmikuuta 2022, rajoittavista toimenpiteistä Ukrainan Donetsk ja Luhanskin alueiden, jotka eivät ole hallituksen valvomia, tunnustamisen ja Venäjän asevoimien siirtymistä kyseisille alueille koskevan määräyksen johdosta. Päivitetty 14.4.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:02022R0263-20220414&qid=1657967399580>. Vierailtu 16.7.2022.
- Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto. 2022a. Aikajana – EU:n rajoittavat toimenpiteet Venäjää vastaan Ukrainan tilanteen johdosta. Päivitetty 21.7. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>. Vierailtu 22.7.2022.
- Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto. 2022b. Aikajana – Valko-Venäjään kohdistettavat EU:n rajoittavat toimenpiteet. Päivitetty 3.6.2022. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/>. Vierailtu 19.7.2022.
- Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto. 2022c. EU:n Venäjän vastaiset pakotteet. Päivitetty 28.6. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>. Vierailtu 12.7.2022.
- Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto. 2022d. Valko-Venäjän vastaiset EU:n rajoittavat toimenpiteet. Päivitetty 7.6.2022. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/>. Vierailtu 19.7.2022.
- European Commission. 2022a. In focus: Reducing the EU's dependence on imported fossil fuels. 20 April. https://ec.europa.eu/info/news/focus-reducing-eus-dependence-imported-fossil-fuels-2022-avr-20_en. Vierailtu 18.7.2022.
- European Commission. 2022b. Statement by Executive Vice-President Dombrovskis on EU Decision to Stop Treating Russia as a Most-Favoured-Nation at the WTO. 15 March. https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/dombrovskis/announcements/statement-executive-vice-president-dombrovskis-eu-decision-0_en. Vierailtu 18.7.2022.
- Executive Office of the President. 2014. Blocking Property of Certain Persons and Prohibiting Certain Transactions With Respect to the Crimea Region of Ukraine. Executive Order 13685 of December 19. <https://www.federalregister.gov/d/2014-30323>. Vierailtu 14.7.2022.
- Executive Office of the President. 2021. Blocking Property of Additional Persons Contributing to the Situation in Belarus. Executive Order 14038 of August 9. <https://www.federalregister.gov/d/2021-17253>. Vierailtu 21.7.2022.
- Executive Office of the President. 2022a. Blocking Property of Certain Persons and Prohibiting Certain Transactions With Respect to Continued Russian Efforts To Undermine the Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine. Executive Order 14065 of February 21. <https://www.federalregister.gov/d/2022-04020>. Vierailtu 14.7.2022.
- Executive Office of the President. 2022b. Prohibiting Certain Imports and New Investments With Respect to Continued Russian Federation Efforts To Undermine the Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine. Executive Order 14066 of March 8. <https://www.federalregister.gov/d/2022-05232>. Vierailtu 14.7.2022.
- Executive Office of the President. 2022c. Prohibiting Certain Imports, Exports, and New Investment With Respect to Continued Russian Federation Aggression. Executive Order 14068 of March 11. <https://www.federalregister.gov/d/2022-05554>. Vierailtu 14.7.2022.

- Executive Office of the President. 2022d. Prohibiting New Investment in and Certain Services to the Russian Federation in Response to Continued Russian Federation Aggression. Executive Order 14071 of April 6. <https://www.federalregister.gov/d/2022-07757>. Vierailtu 22.7.2022.
- Gardner, F. 2022. Tighter export controls on electronics could hamper Russia's war effort – report. BBC, 8.8. <https://www.bbc.com/news/world-europe-62464459>. Vierailtu 9.8.2022.
- Gershkovich, E. 2022. Russia Moves Ahead With Bill on Nationalizing Assets of Foreign Companies. The Wall Street Journal, May 24. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-05-24/card/russia-moves-ahead-with-bill-on-nationalizing-assets-of-foreign-companies-OQ8d2B8n2MIAdNKwQRKf>. Vierailtu 30.7.2022.
- GOV.UK. 2022a. British energy security strategy. Policy paper, updated 7 April. <https://www.gov.uk/government/publications/british-energy-security-strategy/british-energy-security-strategy>. Vierailtu 12.7.2022.
- GOV.UK. 2022b. Financial sanctions, Belarus. Guidance. Updated 12 July. <https://www.gov.uk/government/publications/financial-sanctions-belarus>. Vierailtu 11.8.2022.
- GOV.UK. 2022c. Financial sanctions, Russia. Guidance. Updated 20 July. <https://www.gov.uk/government/publications/financial-sanctions-ukraine-sovereignty-and-territorial-integrity>. Vierailtu 23.7.2022.
- GOV.UK. 2022d. Foreign Secretary imposes UK's most punishing sanctions to inflict maximum and lasting pain on Russia. Press release, 24 February. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-imposes-uks-most-punishing-sanctions-to-inflict-maximum-and-lasting-pain-on-russia>. Vierailtu 13.7.2022.
- GOV.UK. 2022e. Republic of Belarus sanctions: guidance. Updated 5 July. <https://www.gov.uk/government/publications/republic-of-belarus-sanctions-guidance/the-republic-of-belarus-sanctions-guidance>. Vierailtu 21.7.2022.
- GOV.UK. 2022f. Russia sanctions: guidance. Updated 21 July. <https://www.gov.uk/government/publications/russia-sanctions-guidance/russia-sanctions-guidance>. Vierailtu 8.8.2022.
- GOV.UK. 2022g. Tier 1 Investor Visa route closes over security concerns. 17 February. <https://www.gov.uk/government/news/tier-1-investor-visa-route-closes-over-security-concerns>. Vierailtu 26.7.2022.
- GOV.UK. 2022h. UK imposes sweeping new sanctions to starve Putin's war machine. Press release, 6 April. <https://www.gov.uk/government/news/uk-imposes-sweeping-new-sanctions-to-starve-putins-war-machine>. Vierailtu 13.7.2022.
- GOV.UK. 2022i. UK punishes Putin with new round of sanctions on £1.7 billion of goods. Press release, 8 May. <https://www.gov.uk/government/news/uk-punishes-putin-with-new-round-of-sanctions-on-17-billion-of-goods>. Vierailtu 17.7.2022.
- GOV.UK. 2022j. UK sanctions Russian gold exports. Press release, 26 June. <https://www.gov.uk/government/news/uk-sanctions-russian-gold-exports>. Vierailtu 13.7.2022.
- Hakala, P. 2022. Kazakstanin presidentti kiisti Putinin Ukraina-näkemykset Pietarin talousfoorumissa. Helsingin Sanomat, 17.6. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008893859.html>. Vierailtu 12.8.2022.
- Halminen, L. 2021. Tätä on elämä Yhdysvaltojen pakotelistalla. Helsingin Sanomat, 15.3. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007860179.html>. Vierailtu 31.7.2022.
- Hanhinen, H. 2022a. Maakaasun tulo Venäjältä Suomeen loppui. Yle, 21.5. (päivitetty 25.5.) <https://yle.fi/uutiset/3-12456020>. Vierailtu 24.7.2022.
- Hanhinen, H. 2022b. Venäjä keskeytti sähkön tuonnin Suomeen lauantaina – ei ole ollut suurta vaikutusta, kertoo Fingrid. Yle, 16.5. <https://yle.fi/uutiset/3-12447025>. Vierailtu 24.7.2022.
- Helsingin Sanomat. 2022. Venäjän lentoyöntekijät kertovat alan sisäisestä epätoivosta, varaosien puute syö myös turvallisuutta: ”En itse enää lennä”. 16.6. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008885325.html>. Vierailtu 26.7.2022.
- Hentunen, M. 2022. ”Hirvittäviä lukuja” – sota on romahduttanut Ukrainan talouden, mutta Venäjäkin on ennennäkemättömässä syöksykierteessä. Yle, 6.6. <https://yle.fi/uutiset/3-12460388>. Vierailtu 12.8.2022.

- Hyttinen, T. 2022. Yle kysyi lähes 50 suomalaiselta yritykseltä, mitä ne ovat tehneet liiketoiminnalleen Venäjällä – suurin osa lähtee maasta, mutta osa on jäänyt. Yle, 22.6. <https://yle.fi/uutiset/3-12504144>. Vierailtu 30.7.2022.
- Immigration Act 1971. UK Public General Acts 1971 c. 77. Revised 28.6.2022. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1971/77>. Vierailtu 13.7.2022.
- Kaskela, E. 2022. Viisi tapaa: Näin Venäjä kiertää nyt pakotteita. Taloussanomat, 12.6. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000008877900.html>. Vierailtu 12.8.2022.
- Kowsmann, P. & Osipovich, A. 2022. Gazprombank: The Big Russian Lender That Dodged Western Sanctions. The Wall Street Journal, March 11. <https://www.wsj.com/articles/gazprombank-the-big-russian-lender-that-dodged-western-sanctions-11646996338>. Vierailtu 22.7.2022.
- Krastev, I. & Leonard, M. 2022. Peace versus Justice: The coming European split over the war in Ukraine. Policy Brief, 15 June. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/publication/peace-versus-justice-the-coming-european-split-over-the-war-in-ukraine/>. Vierailtu 30.7.2022.
- Lavikainen, K., Liukkonen, S., Myllymäki, M., Paavonen, M. & Taskinen, K. 2022. Venäjän merkitys vientimarkkinana supistunut jo vuosia – tuonti tärkeämpää. Tieto & trendit, 28.4. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/venajan-merkitys-vientimarkkinana-supistunut-jo-vuosia-tuonti-tarkeempaa/>. Vierailtu 25.7.2022.
- Lempiäinen, H. & Soirila, U. 2022. Yhdysvaltojen talouspakotteiden pitkä koura: mitä Rotenbergin tapaus kertoo kansainvälisistä rahoitusmarkkinoista ja globalisoituvasta oikeudesta? *Defensor Legis* 1/2022.
- Lindholm, P. 2022. Huippuyliopiston selvitys kumoo Putinin propagandan, joka väittää, etteivät pakotteet toimi – kuusi kohtaa osoittavat Venäjän talousahdingon. Yle, 10.8. <https://yle.fi/uutiset/3-12560997>. Vierailtu 12.8.2022.
- Mattlin, M. 2022. Kiina sivuroolissa. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA. <https://www.eva.fi/blog/2022/08/01/kiina-sivuroolissa/>. Vierailtu 12.8.2022.
- Meduza. 2022. Russian sanctions evasion scheme may spark electronics shortage in EAEU countries. August 12. <https://meduza.io/en/news/2022/08/12/russian-sanctions-evasion-scheme-may-cause-electronics-shortage-in-eaeu-countries>. Vierailtu 12.8.2022.
- Moret, E. 2022. Sanctions and the Costs of Russia's War in Ukraine. May 12. IPI Global Observatory. <https://theglobalobservatory.org/2022/05/sanctions-and-the-costs-of-russias-war-in-ukraine/>. Vierailtu 12.8.2022.
- The Moscow Times. 2022. Russia's Car Manufacturing Collapses by 97% in May. June 30. <https://www.themoscowtimes.com/2022/06/30/russias-car-manufacturing-collapses-by-97-in-may-a78151>. Vierailtu 29.7.2022.
- Neste. 2022. Nesteelle saapuu tänään illansuussa yksi viimeisistä jäljellä olevista öljylasteista Venäjältä. 6.4. <https://www.neste.fi/tiedotteet-ja-uutiset/oljytuotteet/nesteelle-saapuu-tanaan-illansuussa-yksi-viimeisista-jaljella-olevista-oljylasteista-venajalta>. Vierailtu 25.7.2022.
- OFAC. 2022. Sanctions List Search. Updated 22.7. <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>. Vierailtu 23.7.2022.
- Ofcom. 2022. Decision – ANO TV Novosti. 18 March. <https://www.ofcom.org.uk/about-ofcom/latest/bulletins/content-sanctions-adjudications/decision-ano-tv-novosti>. Vierailtu 12.7.2022.
- Pietiläinen, T. & Vuorikoski, S. 2022. Näin Kai Paanasen elämä mullistui, kun talouspakotteet isivät. Helsingin Sanomat, 1.3. (päivitetty 25.5.) <https://www.hs.fi/talous/art-2000008639878.html>. Vierailtu 31.7.2022.
- Reuters. 2022. Exclusive: Russia starts stripping jetliners for parts as sanctions bite. August 9. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/exclusive-russia-starts-stripping-jetliners-parts-sanctions-bite-2022-08-08/>. Vierailtu 12.8.2022.
- RFE/RL. 2022a. 'Our Product, Our Rules': Russian Energy Giant Gazprom Reduces Deliveries To EU Countries. June 16. <https://www.rferl.org/a/russia-natural-gas-gazprom-cutting-deliveries/31901519.html>. Vierailtu 18.7.2022.
- RFE/RL. 2022b. Russian Lawmakers OK Bill On 'False News' About Military Operations, In Further Curb On Media. March 4. <https://www.rferl.org/a/russia-fake-news-military-invasion-independent-media/31735798.html>. Vierailtu 30.7.2022.

- Rusi. 2022. Silicon Lifeline: Western Electronics at the Heart of Russia's War Machine. Interactive Summary. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/silicon-lifeline-western-electronics-heart-russias-war-machine/interactive-summary>. Vierailtu 9.8.2022.
- The Russia (Sanctions) (EU Exit) Regulations 2019. UK Statutory Instruments 2019 No. 855. Revised 8.8.2022. <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2019/855>. Vierailtu 8.8.2022.
- Saarto, P. 2022. AEB kritisoi Venäjän päätöstä sallia rinnakkaistuonti. SVKK, 18.5. <https://www.svkk.fi/uutishuone/aeb-kritisoi-venajan-paatosta-sallia-rinnakkaistuonti/>. Vierailtu 12.8.2022.
- Simmons, A. 2022. Russia Looks to Impose Criminal Liability on Firms Complying With Sanctions. The Wall Street Journal, April 7. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-04-07/card/russia-looks-to-impose-criminal-liability-on-firms-complying-with-sanctions-s52V9QICjKiou7ldVuAc>. Vierailtu 30.7.2022.
- Simola, H. 2022a. Kiristävät pakotteet vaikeuttavat Venäjän taloustilannetta entisestään. Euro & talous, 7.6. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2022/kiristavat-pakotteet-vaikeuttavat-venajan-taloustilannetta-entisestaan/>. Vierailtu 26.7.2022.
- Simola, H. 2022b. Made in Russia? Assessing Russia's potential for import substitution. BOFIT Policy Brief 2022 No. 3. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bof-202205051182>. Vierailtu 31.7.2022.
- Sonnenfeld, J., Tian, S., Sokolowski, F., Wyrebkowski, M. & Kasprowicz, M. 2022. Business Retreats and Sanctions Are Crippling the Russian Economy. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4167193. Vierailtu 25.7.2022.
- Szép, V. 2022. Unmatched Levels of Sanctions Coordination: The Strength of Transatlantic Cooperation in the Russia's War on Ukraine. VerfBlog, 23 March. <https://verfassungsblog.de/unmatched-levels-of-sanctions-coordination/>. Vierailtu 12.8.2022.
- SVKK. 2022a. Kysely: Vastaaajista 75 prosentilla on vaikeuksia saada kotiutettua maksuja Venäjältä – pankkien toiminta voi vaarantaa yritysten talouden. 15.6. <https://www.svkk.fi/lehdistotiedotteet/kysely-pankkiongelmista-k2022/>. Vierailtu 30.7.2022.
- SVKK. 2022b. Suomalais-Venäläisen kauppakamarin kysely: Venäjän-kauppaa tekevien yritysten liikevaihto supistuu, menetys on korvattavissa vain osittain. 11.4. <https://www.svkk.fi/lehdistotiedotteet/kysely-yritysten-liikevaihto-supistuu-menetys-on-korvattavissa-vain-osittain/>. Vierailtu 30.7.2022.
- Tilastokeskus. 2022a. Suomi lukuina: Yritykset. Suurimmat tuonti- ja vientimaat 2021. Päivitetty 9.3. https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html. Vierailtu 8.8.2022.
- Tilastokeskus. 2022b. Venäjältä tuodun energian osuus 34 % energian kokonaiskulutuksesta vuonna 2021. Julkaistu 6.5. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl1xmekvw1pp80buvnlcznxmy>. Vierailtu 24.7.2022.
- Toivonen, J. 2022. EU aikoo kieltää kullan tuonnin Venäjältä – kulta on maalle rahakas bisnes, mutta on epävarmaa köyhdyttääkö kiello sotatekonetta. Yle, 15.7. <https://yle.fi/uutiset/3-12537965>. Vierailtu 17.7.2022.
- Tulli. 2022a. EU:n vientipakotteet ja Suomen Venäjänkauppa. Tiedote, 4.3. <https://tulli.fi/-/eu-n-vientipakotteet-ja-suomen-venajankauppa>. Vierailtu 24.7.2022.
- Tulli. 2022b. EU on määrännyt vienti- ja tuontipakotteita Valko-Venäjälle. Tiedote, 4.3. <https://tulli.fi/-/eu-on-maarannyt-vienti-ja-tuontipakotteita-valko-venajalle>. Vierailtu 24.7.2022.
- Tulli. 2022c. Tavaroiden ulkomaankaupan ennakkotilasto. Kesäkuu 2022. Julkaistu 5.8. <https://tulli.fi/documents/2912305/3329333/Ennakkotilasto,+kes%C3%A4kuu+2022.pdf/c97c79a4-6244-cf19-23c1-18560593e40d/Ennakkotilasto,+kes%C3%A4kuu+2022.pdf?t=1659610893959>. Vierailtu 8.8.2022.
- Urrila, P. 2022. Pakotteiden toimialakohtaiset vaikutukset. VNS 2/2022 vp. Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle. Elinkeinoelämän keskusliitto EK. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/julkaisuMetatieto/Documents/EDK-2022-AK-29535.pdf>. Vierailtu 25.7.2022.
- U.S. Department of Commerce. 2022a. Commerce Imposes Sweeping Export Restrictions on Belarus for Enabling Russia's Further Invasion of Ukraine. March 2. <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2022/03/commerce-imposes-sweeping-export-restrictions-belarus-enabling-russias>. Vierailtu 21.7.2022.

- U.S. Department of Commerce. 2022b. Commerce Takes Further Actions to Target Russian Strategic Industries and Punish Enablers of Aggression. March 4. <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2022/03/commerce-takes-further-actions-target-russian-strategic-industries-and>. Vierailtu 22.7.2022.
- U.S. Department of Commerce. 2022c. U.S. Department of Commerce & Bureau of Industry and Security Russia and Belarus Rule Fact Sheet. February 24. <https://www.commerce.gov/news/fact-sheets/2022/02/us-department-commerce-bureau-industry-and-security-russia-and-belarus>. Vierailtu 21.7.2022.
- U.S. Department of State. 2022a. How the United States is Holding Russia and Belarus to Account. Updated June 28. <https://www.state.gov/holding-russia-and-belarus-to-account/>. Vierailtu 11.8.2022.
- U.S. Department of State. 2022b. Targeting Russian Elites, Disinformation Outlets, and Defense Enterprises. Press statement, Antony J. Blinken, Secretary of State, March 3. <https://www.state.gov/targeting-russian-elites-disinformation-outlets-and-defense-enterprises/>. Vierailtu 16.7.2022.
- U.S. Department of State. 2022c. Targeting Russia's Financial, Defense, and Marine Sectors and Promoting Accountability for Russian and Belarusian Military Officials. Press statement, Antony J. Blinken, Secretary of State, May 8. <https://www.state.gov/targeting-russias-financial-defense-and-marine-sectors-and-promoting-accountability-for-russian-and-belarusian-military-officials/>. Vierailtu 17.7.2022.
- U.S. Department of State. 2022d. Targeting Russia's War Machine, Sanctions Evaders, Military Units Credibly Implicated in Human Rights Abuses, and Russian Federation Officials Involved in Suppression of Dissent. Fact Sheet, June 28. <https://www.state.gov/targeting-russias-war-machine-sanctions-evaders-military-units-credibly-implicated-in-human-rights-abuses-and-russian-federation-officials-involved-in-suppression-of-dissent/>. Vierailtu 22.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2021. Treasury Holds the Belarusian Regime to Account on Anniversary of Fraudulent Election. August 9. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0315>. Vierailtu 21.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022a. Belarus Sanctions. <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/belarus-sanctions>. Vierailtu 11.8.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022b. Specially Designated Nationals And Blocked Persons List (SDN) Human Readable Lists. Updated 14 July. <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/specially-designated-nationals-and-blocked-persons-list-sdn-human-readable-lists>. Vierailtu 16.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022c. Treasury Targets Sanctions Evasion Networks and Russian Technology Companies Enabling Putin's War. March 31. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0692>. Vierailtu 22.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022d. Ukraine-/Russia-related Sanctions. <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/ukraine-russia-related-sanctions>. Vierailtu 11.8.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022e. U.S. Treasury Announces Unprecedented & Expansive Sanctions Against Russia, Imposing Swift and Severe Economic Costs. February 24. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0608>. Vierailtu 16.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022f. U.S. Treasury Sanctions Nearly 100 Targets in Putin's War Machine, Prohibits Russian Gold Imports. June 28. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0838>. Vierailtu 22.7.2022.
- U.S. Department of the Treasury. 2022g. U.S. Treasury Targets Belarusian Support for Russian Invasion of Ukraine. February 24. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0607>. Vierailtu 23.7.2022.
- U.S. Energy Information Administration. 2022a. Coal explained. Coal imports and exports. Updated June 8. <https://www.eia.gov/energyexplained/coal/imports-and-exports.php>. Vierailtu 16.7.2022.
- U.S. Energy Information Administration. 2022b. Natural gas explained. Where our natural gas comes from. Updated July 8. <https://www.eia.gov/energyexplained/natural-gas/where-our-natural-gas-comes-from.php>. Vierailtu 16.7.2022.

- U.S. Energy Information Administration. 2022c. The United States imports more petroleum products than crude oil from Russia. March 2022. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=51738>. Vierailtu 16.7.2022.
- The White House. 2022a. FACT SHEET: Joined by Allies and Partners, the United States Imposes Devastating Costs on Russia. February 24. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/02/24/fact-sheet-joined-by-allies-and-partners-the-united-states-imposes-devastating-costs-on-russia/>.
- The White House. 2022b. FACT SHEET: The United States Continues to Impose Costs on Russia and Belarus for Putin's War of Choice. March 02. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/02/fact-sheet-the-united-states-continues-to-impose-costs-on-russia-and-belarus-for-putins-war-of-choice/>. Vierailtu 12.7.2022.
- The White House. 2022c. Proclamation on Increasing Duties on Certain Articles from the Russian Federation. June 27. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2022/06/27/proclamation-on-increasing-duties-on-certain-articles-from-the-russian-federation/>. Vierailtu 17.7.2022.
- The White House. 2022d. A Proclamation on the Declaration of National Emergency and Invocation of Emergency Authority Relating to the Regulation of the Anchorage and Movement of Russian-Affiliated Vessels to United States Ports. April 21. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2022/04/21/a-proclamation-on-the-declaration-of-national-emergency-and-invocation-of-emergency-authority-relating-to-the-regulation-of-the-anchorage-and-movement-of-russian-affiliated-vessels-to-united-states-po/>. Vierailtu 12.7.2022.
- Yale Chief Executive Leadership Institute. 2022. Over 1,000 Companies Have Curtailed Operations in Russia—But Some Remain. Updated August 8. <https://som.yale.edu/story/2022/over-1000-companies-have-curtailed-operations-russia-some-remain>. Vierailtu 8.8.2022.